

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/341114107>

Psikotarih, travma ve dissosiyasyon: Çocukluk çağı travmaları, savaşlar ve dissosiyasyonun anamnezi (Psychohistory, Trauma and Dissociation: The Anamnesis of the Childhood Traumas,...

Chapter · May 2020

CITATIONS

7

READS

6,576

1 author:

[Erdinç Öztürk](#)

İstanbul University-Cerrahpaşa

142 PUBLICATIONS 1,968 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Psikotarih, Travma ve Dissosiyasyon: Çocukluk Çağı Travmaları, Savaşlar ve Dissosiyasyonun Anamnezi

Psychohistory, Trauma and Dissociation: The Anamnesis of the Childhood Traumas, Wars and Dissociation

 Erdinç ÖZTÜRK^a

^aİstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü,
Sosyal Bilimler ABD,
İstanbul, TÜRKİYE

Yazışma Adresi/Correspondence:
Erdinç ÖZTÜRK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü,
Sosyal Bilimler ABD,
İstanbul, TÜRKİYE
erdincerdinc@hotmail.com

ÖZET Psikotarih, travma ve dissosiyasyonun yani adeta unutulmak istenen bir kaba dönüşmüş olan çocuk istismarının hem ihmal edilmiş gerçek tarihi hem de acı bir serüvenidir. Psikotarih, aslında yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile beslenen bireysel ve toplumsal travmalar ile şiddet olaylarının tarihsel analizidir. Psikotarih bir başka ifadeyle “geçmiş” ya da “tarih” dediğimiz bütün travmatik çocukların kolektif bir anamnezi ve dissosiyatif öyküsüdür. Bu kolektif anamnez ve dissosiyatif öykü kuşaklararası bir geçiş göstererek bireysel ve toplumsal travmatik yaşantıların “dissoanalizi” sonucunda günümüzde var olan şiddeti, terörizmi, savaşları, psikopatolojiyi ve daha da önemlisi hala neden çocuklarımıza yanlış çocuk yetiştirme stillerini uyguladığımızı ve böylelikle onları hala travmatize ve dissosiyatif ettiğimizi net olarak anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Psikotarih görmezlikten geldiğimiz, kaçındığımız, inkar ettiğimiz ve korktuğumuz travmatik geçmişimizle bizi yüzleştirerek hem kendi çocuklarımız hem de tüm dünyanın çocukları adına daha iyi bir gelecek kurabilmek için dissosiyatif engellerimizi ortadan kaldırmamıza imkan tanır. Bu çalışmada Öztürk, karanlık (eski) çağların ilkel çocuk yetiştirme stillerini savunan gelişim karşıtı ve travma çalışmalarına muhalif anti hümanist saldırgan kitlenin eylemlerini “dark waste” (karanlık atık) hareketi olarak tanımlamıştır. Ayrıca bu çalışmada Öztürk’ün günümüz toplumu çocuk yetiştirme tarzını “yol gösterici evre” olarak tanımladığı “doğal ve rehber ebeveynlik stili” ne yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Psikotarih; çocukluk çağı travmaları; dissosiyasyon; savaş

ABSTRACT Psychohistory is both the neglected true history and painful adventure of trauma and dissociation, in the sense that childhood abuse has evolved into a nightmare desired to be forgotten. Psychohistory, in fact, is the historical analysis of individual and social traumas and violent events that were fed by false child-rearing styles. Psychohistory, in other words, “antecedent” or “history” is a collective anamnesis and dissociative story of all traumatic children. This collective anamnesis and dissociative story, showing an intergenerational transition, makes it easier for us to understand clearly that with the current violence, terrorism, wars, and psychopathology as a result of the “dissoanalysis” of individual and social traumatic experiences, and more importantly, why we still practice the wrong child rearing modes on our children and thus we are still traumatizing and dissociating them. Psychohistory allows us to eliminate our dissociative obstacles in order to establish a better future for our children and children of the whole world by confronting us with our traumatic past, which we ignore, avoid, deny and fear. In this study, Öztürk defined the actions of the anti-humanist aggressive mass who advocated the primitive child rearing styles of the dark (old) ages and opposed to trauma studies as the “dark waste” movement. Also, Öztürk’s “natural and guiding parenting style” which is defined as “the advisor stage” as a style of child rearing will be included in this study.

Keywords: Psychohistory; childhood traumas; dissociation; war

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Öztürk E. Psikotarih, travma ve dissosiyasyon: Çocukluk çağı travmaları, savaşlar ve dissosiyasyonun anamnezi. Öztürk E, editör. Psikotarih. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2020. p.1-21.

Psikotarih, travma ve dissosiyasyonun yani adeta yüzyıllar boyunca unutulmak istenen bir kaba dönüşmüş olan çocuk istismarının hem ihmal edilmiş gerçek tarihi hem de acı bir serüvenidir. Yeni bir psikoloji bilimi olan psikotarih, aslında yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile beslenen bireysel ve toplumsal travmalar ile şiddet

olaylarındaki tarihsel motivasyonların analizidir. Psikotarih bu analizi yaparken çocukluk çağı travmaları ile terörizm ve savaşları önleme politikaları adına etkin ve fonksiyonel yeni paradigmalara doğmasını sağlamaya da çalışmaktadır. Psikotarih bize çocukluk çağı travmaları üzerine inşa edilen insanlık tarihini objektif, bilimsel ve yaşanıldığı haliyle sert bir şekilde algılanabilecek eleştirel bir üslupla aktarır.^{1,2} Tarih alanındaki savaş travmaları ile ilgili uluslar ve ülkeler arasında gerçekleştirilmiş çalışmalarda genellikle erkeklerin kendi hemcinsleri kadar kadın ve çocuklara yaptığı istismarlar üzerine odaklanılır. Ancak savaşlarda genellikle ölen erkek nüfusunun yaklaşık on katı kadar çocuk ve kadın hayatını kaybetmektedir. Psikotarih ise annelerin tarihin her döneminde kendi çocuklarına uyguladıkları travmatik yaşantılar ve yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile hem bireysel hem de toplumsal şiddet olayları ve dissosiyasyon arasındaki bağı net ve son derece çarpıcı olarak kurabilmekte ve yenilikçi bilimsel yaklaşım tarzı farkını net olarak ortaya koyabilmektedir. Bu bağlamda psikotarih, çocukluk çağı travmalarının, savaşların ve dissosiyatif yaşantıların hüznünlü bir tarihi ve öyküsüdür.

Psikotarih bir başka ifadeyle “geçmiş” ya da “tarih” dediğimiz bütün travmatik çocukların kolektif bir anamnezi ve dissosiyatif öyküsüdür. Kuşaklararası bir geçiş gösteren bu kolektif anamnez ve dissosiyatif öykülerdeki bireysel ve toplumsal travmatik yaşantıların dissoanalizi sonucunda günümüzde var olan şiddeti, terörizmi, savaşları, psikopatolojiyi ve daha da önemlisi neden çocuklarımızı yanlış çocuk yetiştirme stillerini uyguladığımızı ve böylelikle onları hala travmatize ve dissosiyatif ettiğimizi net olarak anlamamız kolaylaşmaktadır. Psikotarih görmezlikten geldiğimiz, kaçındığımız, inkar ettiğimiz ve korktığımız travmatik geçmişimizle bizi yüzleştirerek hem kendi çocuklarımız hem de tüm dünyanın çocukları adına daha iyi bir gelecek kurabilmek için dissosiyatif engellerimizi ortadan kaldırmamıza imkan tanır.

Psikoloji ve tarih bilimlerindeki hem teorik hem de klinik temelli akademik çalışmalarda önemli bir yer bulan kimlik, sadece insana özgü bir kavramdır. Bireysel ve toplumsal yönleri olan kimlik, doğduğumuz andan itibaren olağan şartlarda ve normal bir aile içerisinde doğru bir şekilde yapılanmaya devam etmektedir. Ancak yanlış çocuk yetiştirme stilleri ve travmatik yaşantılar kimliğin oluşumunda kesintilere yol açarak ruh sağlığı ile ilişkili olarak oldukça negatif etkiler bırakabilmektedirler. Çok geniş bir tanım spektrumu olan travmatik yaşantılar, çocukluk çağı travmaları kadar toplumsal şiddeti, terörizmi, ülkelerarası savaşı, iç savaşı, iş ya da ulaşım kazalarını ve doğal afetleri de içermektedir. Ayrıca evlat ayrımının, okutulmama-

nın, erken yaşta çalıştırılmanın (çocuk işçiliği), erken yaşta evlendirilmenin, psikolojik ya da fiziksel bir hastalık olduğunda doktora götürülmemenin ve şımartılmanın da çocukların ruh sağlığı üzerinde travmatik etkiler bırakabileceğini ve onları dissosiyatif edebileceğini net bir şekilde ifade edebiliriz. Dissosiyatif bozukluklar, travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon, çocukluk çağı ile aktüel travmaları olan bireylerde veya savaşa katılan ya da uzun süreli zaman dilimlerinde şiddet ve teröre tanık olan kişilerde en sık görülen ruhsal hastalıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının etkisiyle oluşan psikiyatrik tanılara “dissosiyatif savunmalar” eşlik etmekte ya da bu bireylerde sıklıkla dissosiyatif bozukluklar bir eştanı olarak görülebilmektedir.³⁻⁵

Birey ister çocuk isterse de yetişkin olsun onun dissosiyasyon kapasitesi, iletişim halinde olduğu figür (ebeveyn; bakım veren) ya da sistem (aile; iş yeri; sosyal çevre; toplum) istismarcı dahi olsa gündelik yaşama uyum adına doğuştan gelen yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan bireysel ve toplumsal boyuttaki bağlanma ihtiyaçlarını gerçekleştirmelerine olanak sağlar. Erikson’a göre kimlik, bireyin hem kendi gözünde hem de toplumun gözünde nasıl biri olduğunu ve kim olduğunu bilmesinin farkındalığıdır. Bu açıdan kimliğin bireysel ve toplumsal iki yönü olduğu ifade edilebilir. Bireyler erken yaşlarından itibaren aile ve sosyal çevreleriyle iletişim halinde kimliklerini yapılandırmaya çalışmaktadırlar.^{3,6}

Bireylerin var olduğu toplum içerisinde kendilerini tanımlamaları ve her gelişim dönemlerindeki kimlik arayışları yüzyıllardır devam etmektedir. Günümüzde sosyal, sanatsal, politik, ekonomik, etik, bilimsel ve teknolojik alanlardaki hızlı yaşanan değişim ve dönüşümlerle bireylerin hem toplum içerisindeki hem de kendi gözündeki değer ve konumu eskiye oranla oldukça farklılaşmış olup mobil bir gelişim göstermektedir. Psikotarihsel süreçte de fark edildiği üzere bugünün bireyleri eski dönemlerdeki bireylere göre çok daha fazla dıştan yönetilen bir varlığa dönüşmüştür. Bu durum ise bireyin “özne” ve “tek” olma niteliğini ciddi ölçüde tehdit etmekte ve onun özgünlüğünü büyük ölçüde elinden almakta hatta standartlaştırmaktadır. Kentleşmenin bir sonucu olarak otomasyon ve kitle iletişim araçlarının her sektördeki yoğun kullanımı insanı kolayca izlenebilen, kaydedilebilen, kodlanabilen ve kontrol edilebilen bir varlık durumuna getirerek onun hem özerkliğini hem de güvenlik hissini önemli ölçüde zedelemiştir. Bireyler artık aktüel yaşamlarının yanı sıra siber uzamda da “kurban” (siber mağduriyet) konumuna sürüklenebilmektedir.^{7,8}

KLİNİK (PSİKOLOJİK), TOPLUMSAL (SOSYOLOJİK) VE SİBER DISSOSİYASYON

Entegrasyon kavramı bireysel boyutta olduğu kadar toplumsal boyutta da oldukça önemli bir role sahiptir. Janet'e göre çok sayıda psikolojik fenomeni birleştiren yüksek bir bütünleştirme kapasitesinin varlığı kişinin ruhsal bakımdan sağlıklı olmasının temel koşuludur. Janet, ruhsal açıdan sağlıklı olmanın temel koşulunu tanımlarken aslında assosiyasyondan diğer bir ifade ile bireyin "bağ kurabilme" kapasitesinden bahsetmektedir. Olağan şartlarda optimal bir çocukluk dönemi geçiren çocuklar yetişkin olduklarında büyük oranda normal bir birey olarak yaşamlarına devam edeceklerdir. Ruhsal ve kitlesel travmalar ise bireylerin bu bağ kurabilme (assosiyasyon) kapasitesini vurmakta ve onlar üzerinde depresyondan dissosiyatif bozukluklara kadar uzanan geniş bir yelpazede psikiyatrik ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.^{5,9}

Yapısal faktörleri dışarıda bıraktığımızda yetişkin bireyler, çocukluk çağı travmaları olan ve olmayan bireyler olarak iki grupta değerlendirilebilir. Ortalama bir bakış açısıyla travmatik yaşantıları olan çocukların yetişkin olduklarında ruhsal boyutta psikopatolojiler geliştirmeleri beklenmektedir. Ancak her yetişkin çocukluk döneminde az ya da çok travmatik yaşantılara maruz kalmaktadır. Nörolojik açıdan bireyleri, travmaları ile baş edebilenler ve baş edemeyenler olmak üzere iki grupta ele alabiliriz. Her birey çocukluk döneminde mutlaka stres verici olaylarla karşılaşır ve bu yaşantılar normal koşullar altında travmatik bir sürece dönüşmez. Bu açıdan travmanın hem objektif hem de subjektif bir boyutu olduğunu da ifade edebiliriz. Travmatik yaşantıların objektif ve subjektif boyutları kadar bu süreçte travmanın erken yaşta başlaması, şiddeti, süresi ve sıklığı da oldukça önemlidir.³⁻⁵

Bireysel travmalar kadar toplumsal şiddet olayları, terörizm, ülkelerarası savaşlar ve iç savaşlar da hem bireyleri hem de toplumları dissosiyeye ederek ruh sağlıkları üzerinde onarılamaz etkiler bırakabilmektedir. Bu bağlamda genellikle bireysel boyuttaki "klinik dissosiyasyon" (psikolojik dissosiyasyon) psikiyatri ve klinik psikolojinin konusu olurken "toplumsal dissosiyasyon" (sosyolojik dissosiyasyon) ise sosyoloji ve daha büyük bir oranda psikotarihin konusu olmaktadır. Psikolojik dissosiyasyon klinik olarak bilinç kesintileri, "dissosiyatif narsisizm", "dissosiyatif angoisse", kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimleri ile karakterizeyken toplumsal dissosiyasyon ise içinde yaşanılan sisteme itaat ve meydan okuma arasındaki gitgeller, savaşlar ve terörizm ile karakterizedir. Toplum-

sal dissosiyasyonun oluşumunda "dissosiyatif narsistik" dominant liderler oldukça büyük bir rol oynarlar. Dissosiyatif narsisizm, travmatik geçmiş sonrasında oluşan normal narsisizm ile patolojik narsisizm arasında yer alan bir durumdur ve her an patolojik narsisizme dönüşme ihtimali taşır.³

Günümüz insanı artık hem bireysel hem de kitlesel olarak kontrol edilebilir bir yapıdadır ve bu kontrol edilebilirliği onu ciddi ölçüde incitmekte, travmatize ve dissosiyeye etmektedir. Daha önce kısmi olarak ifade edildiği üzere sık, şiddetli ve uzun süreli yaşanan genellikle erken gelişim dönemlerinde karşılaşılan travmatik yaşantılar bireylerde 'klinik dissosiyasyon'a, kitlesel şiddet olayları, savaşlar ve terörizm olayları 'toplumsal dissosiyasyon'a neden olurken, gelişen teknoloji ve siber uzam ise 'siber dissosiyasyon (siber alter)'a neden olmaktadır. Siber uzam (ortam), özellikle dijital iletişimlerle gerçekleşen ilişkilerde bireyleri daha kolay terk edilebilir, tercih edilebilir ya da yedeklenebilir bir konuma getirmiştir. Bireyler siber uzamda olmak istedikleri siber kimlikleri ya da siber alterler kişilikleri ile yüz yüze olan ilişkilerden çok daha farklı olabilmekte ve olmak istediği kendisi gibi görünebilmektedir. Siber iletişimlerde bireyler normal iletişime kıyasla çok hızlı karar verebilmek zorunda oldukları için yüz yüze iletişime oranla çok daha mobil bir durumdadırlar ve bu süreç onun daha çok iletişim hatası yapabilmesine ve siber mağduriyetine yol açmaktadır.^{3,8}

Günümüzde birey adeta gerçek kimliği ile siber kimliği ya da siber alteri arasında gelip gitmekte ve dual (ikili) yaşamı ise onu dissosiyeye etmektedir. Bu dissosiyatif yaşantılar ise iletişimlerde sınır aşımalarına (ruhsal "mesafe" ve "ayar" sorunları) neden olmakta; değer ve anlam kayıplarına yol açmaktadır. Modern toplumun bireyleri artık işini, eşini, dini inancını, geleneğini, değer yargılarını ve politik görüşünü hızlı ve rahatça değiştirebilmekte ve çok da düşünmeden yerine bir başka seçeneği konumlandırılabilmektedirler. Bu süreç ise reversible (dönüşebilen/dönenebilen) insan profilini yaratmıştır. Bireyler bu zamanda ve bu koşullarda ayakta kalabilmek adına "politik bir doğada olmayı" adeta tercih edebilir hale gelmişlerdir.^{7,8}

Bu bireyler, maalesef ki gerçekleri saklamayı, etik ya da ahlak normlarına dikkat etmeden yaşanan hayatı legalize etmeyi, sırlarla örülü bir hayat sürmeyi ya da dual ("ikincil hayatlar", "alternatif ilişkiler" ve "yedekleme") yaşamlara sahip olmayı adeta normalleştirmeye çalışmaktadırlar. Yine bu kişiler örneğin insan haklarını savunurken birdenbire (kolayca) saldırgan ve savaş yanlısı tutumları benimseyebilir ve her boyutta karşıt kutuplara sıçrayabilirler. Günümüz insanı dünyanın her yerinde adeta

var olduğu hızlı değişim gösteren mobil bir sistem içerisinde “kolektif bir güven/güvensizlik sorunu” yaşamakta ve subklinik seviyede de olsa şüpheli (paranoid), takıntılı (paranoid) ve dissosiyatif (bölünmüş) ruhsal yapıya doğru sürüklenmekte ya da zorlanmaktadır. Bu şüpheli, takıntılı ve bölünmüş subklinik ruhsal yapı bir yandan onun modern yaşama uyumunu sağlarken diğer yandan ise onun daha da kontrol edilmesine neden olmaktadır. Bunun sonucu her alanda ve “teşhirci” bir ruhsal zeminde “aşırılıklar” olarak kendisini göstermektedir. Daha çok marka objelere sahip olma ihtiyacı, daha çok alkol ve madde tüketimi, daha çok aşk yaşama arzusu, daha çok lüks hayata absorbe olma çabası ve bunlara ulaştıktan sonra da hissedilen suçluluk, anlamsızlık ya da değersizlik duyguları içerisinde yabancılaşma, hissizlik, çaresizlik ve yalnızlık... “Markalar” ve “lüks yaşam” olarak elde edilen “görünürde ödülleri” maalesef ki pek çok kişinin yaşam hedefi olmuştur ancak bunlar onları yaşadıkları suçluluktan, değersizlik hislerinden ya da depresyondan kurtarmaya/korumaya yetmeyecektir. Primitif çocuk yetiştirme stilleri ile büyütilen ve sahip oldukları sınıf atlama motivasyonu ile bu tarz “üretilmiş” ve “kopya” hedefleri olan bireyler “saklı” ve “sahte” hayatlara odaklanarak kendilerini modern toplum düzeninde tekrar tekrar travmatize edilmekten alıkoynamazlar. Modern toplumdaki tüm bağımlılıklar aslında bu travmatizasyonun net göstergeleridir. Birey maalesef ki hedonistik zeminde adeta marka bağımlılığından diğer bağımlılıklar arasında “çoklu seçimli” bir hayat yaşamaya başlar.

BİREYLER VE TOPLUMLAR TRAVMALARI TARAFINDAN YÖNETİLİR

İnsanların birbirini neden travmatize ettiğini bir psikoterapist olarak mesleğimin ilk yıllarımdan beri düşünmüştüm. Genellikle literatürde istismarcılardaki empati azlığı ile ilgili çalışmalara sık rastlarız. Bu çalışmalara karşı hep tereddütlü olup biraz uzak kalmışım. Hatta yine mesleğimin ilk yıllarında (yirmi beş yıl önce) istismarcılardaki empati fazlalığını (hyperempathy) dile getirdiğimde çağdaş psikoloji akımlarının öncülüğünü yapan bazı hocalarımın dikkatini çekmeyi başarmışım. Ancak burada “hyper empathy syndrome”undan bahsetmiyorum. Kanaatimce istismarcılar kurbanlarının yaşadıkları çaresizlik ve hissettikleri acıya oldukça hiperempatikler ve bununla da istismarcı yanlarını beslenmektedirler. Son dönemlerde bu konuda da yapılan çalışmalara rastlamaktayız. Yine o yıllarda “Travmalar kontrol amaçlı mı yapılıyor?” diye çok düşünmüştüm. Erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının bireylerin yetişkinlik dönemlerinde ruh-

sal açıdan nasıl etkiler bıraktığı üzerine çalışmalar yapmayı hedeflemişimdir. Psikotarih alanını keşfetmeme neden olan ve son yüzyılın duayeni olarak kabul ettiğim De Mause’un makale ve kitapları mesleki hayatımı ciddi bir şekilde pozitif olarak etkilemiştir. De Mause’a göre, çocukluk ve toplum konusunda uzun süren çalışmalarından edinilen sonuç; insanlık tarihinin çocuk istismarı üzerine kurulu olduğudur. İnsanlık tarihinin çocuk istismarı üzerine kurulu olması ise dissosiyatif bozuklukları gündeme getirmiştir. Zaten erken yaşta başlayan ve kronik olarak devam eden çocuk istismarı ve ihmaline katlanmak ancak dissosiyasyon ya da dissosiyatif savunma sistemleri ile mümkündür. Çünkü erken yaşlarda travmaya karşı verilebilecek uygun bir tepki ya da başka savunma yoktur. Sadece eğer gücünüz varsa kaçabilirsiniz, savaşabilirsiniz, gücünüz yoksa boyun eğersiniz ya da donakalırsınız. Kronik olarak istismar edilen birey ya intihar eder ya istismarcısını öldürür ya da bu istismar sürecini dissosiyasyonla ederek (unutarak; yok farz ederek) yaşamına bir şekilde devam eder. Psikotarih, insanlık tarihini ele alırken travma ve dissosiyasyon ilişkisini net bir şekilde aktarmakta ve pek çok bilim alanı için yenilikçi ve gelişmiş bir model oluşturmaktadır.^{2,3,10}

Erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının uzun süreli ruhsal sonuçlarıyla ilgili olarak çalışmalarını yürüten hem ülkemizdeki hem tüm dünyadaki klinik psikologlar bir psikotraumalog olarak psikotarih alanına ciddi katkıda bulunmuşlar ve psikotarihin verileriyle de daha geniş bir perspektifle dissosiyasyona bakabilme şansı yakalamışlardır. Çocuk yetiştirme stilleri ile yakından ilişkili olan psikotarihi daha iyi algılayabilmek adına travma ve dissosiyasyonun temel dinamiklerini fark edebilmek oldukça büyük önem taşımaktadır. Çoğu zaman bireysel toplumsal travmalar, istismarcı kişi ya da kitle için bir kontrol kurma amacıyla yapılmaktadır ve adeta bireyler ve toplumlar dissosiyasyonla edilerek travmaları tarafından yönetilmektedir.⁴

“DARK WASTE” HAREKETİ: KARANLIK ÇAĞLARIN İLKEL ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİNİ SAVUNAN GELİŞİM KARŞITI ANTİ HÜMANİST KİTLE

Çeyrek asırdır hem yüzlerce travma (dissosiyatif bozukluk) vakasını tedavi eden bir “psikoterapist” (klinik psikolog) hem çocukluk çağı travmaları önleme politikaları ve tedavi modelleri geliştiren bir “dissoanalist” hem de bu alanlardaki binlerce ruh sağlığı uzman ve öğrencilerine tıp, eğitim ve edebiyat fakültelerinde yüksek lisans ve doktora seviyesinde dersler ve konferanslar veren bir “psikotraumalog” ve bir “psikotarihçi” olarak en fazla çalıştığım temel konu-

ların başında “çocukluk çağı travmaları”, “yanlış çocuk yetiştirme stilleri” ve “aile psikopatolojileri” gelmiştir.

Çocuk yetiştirme stilleri her ne kadar empati açısından psikotarihsel süreçte oldukça yavaş bir gelişim gösterse de De Mause’un üzerinde durduğu eski dönemdeki ilkel ve patolojik çocuk yetiştirme stilleri günümüzde hala görülebilmektedir. Çocuğunu öldüren, yaralayan, terk eden, ezen, manipüle eden hatta sabote ya da kurban eden ebeveynler adeta karanlık çağlardan günümüze sızmış tehlikeli atıklar gibidirler. Klinik gözlemlerimin yanı sıra gerçekleştirdiğim “kuşaklararası travma geçişi” temelli araştırmalarla hala çocuk yetiştirme stillerinde empatiden uzak şiddet odaklı tekniklerin küçümsenemeyecek bir oranda kullanıldığını net olarak ifade edebilirim. Bu ebeveynlerin hayat görüşlerini farklı kültürlerde ve farklı ülkelerdeki akademisyenler, yöneticiler ve politik kitleler de aynen paylaşabilmekte ve benimseyebilmekte hatta bu ilkel fikirleri savunabilmektedirler.^{1,2,4}

Bu kitlenin çocuk yetiştirme stillerindeki fosilleşmiş, dönüştürülemeyen ve arıtilamayan tehlikeli düşünce, duygu ve davranışları ile mücadele etmek oldukça güçtür. Bu nedenle bu tehlikeli anti hümanist saldırgan kitleye ve eylemlerine “karanlık atık (dark waste) hareketi” adını verdim. Bu kitle, karanlık çağlardaki şiddet odaklı çocuk yetiştirme stillerini savunduğundan ve uyguladığından dolayı günümüzde dünyanın her yerindeki bireysel ve toplumsal şiddet yaşantıların adeta mimarlarıdır. Gelişim ve değişim karşıtı olup, karanlık çağların ilkel fikir ve düşüncelerini günümüz topluma bir atık gibi sızdırırlar ve genişleyerek hem bireylere hem de toplumlara zarar verirler. Yaşadıkları topluma uyum sağlayamazlar, şiddet içerikli primitif ve regresif çocuk yetiştirme stillerini savunurlar (travma karşıtıdır; travma çalışmalarına ve çocukluk çağı travmalarının önleme politikalarına muhaliftirler) ve karanlık çağlardan kuşaklararası bir geçişle üzerlerine sızmış ve o toplumun büyük ölçüde terk ettiği bu ilkel ve çağ dışı kalmış atık fikir, duygu ve davranış kalıplarıyla yaşarlar. Öfke ve şiddet eğilimlerini öylesine denk geldikleri ya da hayali (gerçek dışı) bir düşmanlık yaratıkları gruplara sözlü ya da fiziksel olarak yöneltirler.

Dezavantajlı gruplar (disadvantage groups), dışlanmış gruplar (excluded groups), kırılgan gruplar (vulnerable group) ve marjinal gruplar (marginalised groups) karanlık atık kitlesinin rastgele ve bazen de seçili hedefleri arasındadır. Ayrıca karanlık atık hareketi daha çok toplumun gelişiminde önemli rolleri olan yenilikçi kişileri ve grupları hedef alır. Bu kitle, şiddet odaklı çocuk yetiştirme stilleri ile büyüdüklerinden dolayı şiddet ve savaş yanlısıdır. Bir toplumu ya da ülkeyi kolaylıkla terörize edebilirler. İn-

sanlar dışında hayvanlara hatta tüm doğaya zarar verici girişimlerde bulunabilirler. Karanlık atık (dark waste) hareketi, özetle karanlık çağların ilkel çocuk yetiştirme stillerinin günümüze nüfuzu olup regresif (geriye dönük) gelişim ve travma karşıtı bir akımdır. Karanlık atık kitlesi, kontrol kurmak adına birey ve toplumları travmatize hatta dissosiyeye eder. Bu kitle ilkel düşünce ve fikirleri savunur, şiddet ve kaosla beslenir. Çocukluk çağı travmalarını ve savaşları önleme politikaları adına bu kitleyi tanımak ve nötralize etmek son derece önemlidir.

Dark waste hareketinde savaş, şiddet ve terör aslında travmatik bir geçmişe sahip olan bu kitlenin kendi dissosiyatif benliklerindeki içsel kötülük alterlerini temizlemek, bölünmüş benliklerini onarmak ve erki yeniden kazanmak için yapılır. “Güç (erk)” onlar için en değerli şey olup “reddedilmek” ise katlanılmaz bir şeydir. “Eşitçilik” diye yanlış adlandırdıkları şey aslında güvensizlik ve sahip olmaktan ötürü “bencil” olarak yaftalanmaktan duydukları korkudur. Son derece kıskançtırlar, sürekli alkışlanmak ihtiyacı içerisinde oldukları ve sahnelerde olmayı çok severler. Psikotarihsel süreçte biriktirmecilik ve kendini büyümeye genellikle tolerans gösterilmez; paylarına düşen mallardan daha fazlasına sahip olmaya kalkışanlar sık sık öldürülür. Bu süreci De Mause “büyüme paniği” ile açıklar. Bir toplum en üst refah seviyesine ulaştığında basit ve akıl dışı nedenlerle başka bir topluma savaş açabilir. Bunun bilinç dışı amacı daha fazla büyümeden duyulan korku ve küçülme isteğidir. Değişimden korkulur ve gelecek yatırımı olarak fazlalıkların saklanması ya da biriktirilmesi rastlanmaz. Tarihte pek çok kültürde savaş önceki dönemler adeta aşırı haz odaklı ve lüks bir yaşama odaklanma ile karakterizedir. Bu dönem yaşandıktan sonra savaş genellikle o toplumdaki (ülkedeki) erkek kitlelerin yakınlık kurmakta başarısız olması sonucu paranoidleşerek diğer toplumun (ülkenin) erkek kitlelerini yani bu “hayali düşmanları” öldürmeleriyle sonuçlanır.^{1,4,11}

Dark waste hareketinin altında, travmatik anılarına kronik (uzun yıllardır) ve fobik bir kaçınma gösteren dissosiyatif savunmaların ve borderline kişilik örgütlenmesinin ön planda olduğu istismarcılara bağlanma hatta onlarla özdeşim sonrasında nevroz sınırlarını aşmış ve prepsikotik kendinden emin dissosiyatif benlik parçalarından oluşan dönüşümlü (reversible) kişilikler yatar. Bu kişiliklerde çoğu zaman dissosiyatif narsisizm de bulunmaktadır. Dissosiyatif narsisizmi yok farzettikleri travmalarını sindirememelerine karşı geliştirdikleri bir savunma yöntemidir. Bu narsissistik doğal dissosiyatif savunmaya megalomani de çoğu zaman eşlik eder. Bu kompleks, eş tanımlı ve dönüşümlü kişilik yapılarından dolayı travmala-

rıyla yüzleşemezler ve adeta ters bir tepki geliştirerek travmatize insanlardan, travmatize bireylerin psikoterapilerini üstlenen ruh sağlığı uzmanlarından nefret ederler. Çoğu zaman da bu alana yönettikleri nefret ve öfke kendi dışındaki tüm toplulukları hedef alarak genişler ve toplumsal bir şiddete dönüşür.³

TRAVMA KARŞITI AKADEMİK KİTLE (TARİHİ FOSİLLER): “BACKLASH” HAREKETİ

Travma ve dissosiyasyon alanı ile ilişkili olarak hem geçmişteki hem de günümüzdeki “travma karşıtı kitle (travmatik yaşantıları yok farz eden); akademisyen” maalesef ki dünyanın her yerinde belirli bir oranda bulunabilmekte ve bu kitle, çocukluk çağı travmalarını önleme politikalarının gelişimine ciddi ölçüde ket vurabilmektedir. Bu akademik kitle, bilim dışı yaklaşımlarının etkisiyle objektiflikten uzak ama istismarcıların saflarında konumlanarak maalesef ki hukuksal süreçlerde travma mağdurlarının psikiyatrik tanımlarının (dissosiyatif bozukluklar, travma sonrası stres bozukluğu ve sınırda kişilik bozukluğu gibi) doğası gereği “görünürde çelişkili” ifadelerini ve “gizleme eğilimlerini” travmanın olmadığı yönünde kullanabilmektedirler. Yazdıkları çağ dışı yazılar ve verdikleri primitif eğitimlerle travma mağdurlarının verdiği ifadelerini ve kronik çocukluk çağı travmalarının etkisiyle oluşan psikiyatrik tanımları eleştirerek yok saymaya ya da uzman fikri vererek gereksiz bir şekilde geçersiz kılmaya çalışmaktadırlar.^{4,10,12}

Psikanaliz ekolünün başlangıç yıllarında olduğu gibi hala günümüzün ruh sağlığı uzmanları arasında çocukluk çağı travmalarının bir fantezi (hayal) olduğu fikrine pek çok ülkede maalesef ki rastlamaktayız. Yaklaşık bir asır önce bu ekolün kurucusu olan Freud, oldukça takdir edilecek bir cesaretle psikoterapilerini üstlendiği histeri (dissosiyatif bozukluk) vakalarında çocukluk çağı travmaları önce ele almaya başlamış ve Breuer gibi bu travmaların histeriye neden olduğunu düşünerek bu konuyu son derece duyarlı bir tutumla o dönemin gazetelerinde haber yapmayı istemiştir. Ancak kısa bir süre içinde belki içinde yaşadığı çağın toplumsal dinamikleriyle belki de kendi mesleki dinamikleriyle ilişkili olarak bu “çocukluk çağı travmaları”, yine kendisi tarafından “çocukluk çağı fantezilerine” adeta “regrese” edilmiş yani geriletilmiştir. Çağdaş psikoloji akımının tüm dünyada yayılmasını sağlayan, psikotravmatoloji alanının ilk temellerini atan ve Freud’un çağdaşı olan Pierre Janet ise, yenilikçi fikir ve teorileriyle nörolojinin duayeni olan Charcot’un da mesleki açıdan dikkatini çekerek onun gibi histeriler (dissosiyatif doğa vakalar) üzerindeki çalışmalarını ısrarla sürdürmüştür.¹³

Psikotravmatolojik açıdan bir dönüm noktasına dönüşebilecek nitelikte olan “histeri” ile “çocukluk çağı travmaları” ile kurulan son derece önemli ve temel bağın kısa sürede koparılması sonrasındaki uzun on yıllar boyunca tüm dünyadaki travma çalışmaları adeta donmuştur. Psikotarih bu “regrese” harekete büyük ölçüde yer vermektedir. Bu hareket, tüm dünyada travma çalışmalarını neredeyse bir asır kadar geriletmiş ve bu alandaki bilimsel çalışmaların yürütülmesine ket vurmuştur. De Mause “sosyal alter” makalesinde de bu konuyu net olarak ele almaktadır. “Backlash” hareketinin temelinde yüz yıl öncesinin tarihsel regresyonu yatmaktadır.¹³⁻¹⁵

Günümüzde yeni nesil ruh sağlığı profesyonellerinin travma kökenli dissosiyatif bozukluklara artan ilgisi ile psikotarihçilerin araştırmalarında dissosiyatif süreçlere önemle yer vermesi bu hastalığa karşı önyargıların kırılmasında oldukça etkili olmuştur. Özellikle dissosiyatif bozukluk vakalarının psikoterapisini üstlenen klinik psikolog ve psikiyatrlar ülkemizde ve dünyada bu çağ dışı kalmış travma karşıtı (travmatik yaşantıları yok farz eden) uzmanlar karşısında hem bilimsel çalışmalarıyla hem de mahkemeye konu olmuş travmatik davalardaki profesyonelce olan objektif katkılarıyla büyük zaferler kazanarak onları hem nötralize etmeyi hem de içinde oldukları bu travma karşıtı ilkel hareketi (backlash) geri püskürtmeyi başarmaya onurla devam etmektedirler.⁴

Kanaatimce bireyin yaşadığı dissosiyasyon, aslında onu köleleştirip “özneliğini” elinden alan içinde yaşadığı sisteme ve kendisini uzun yıllar istismar eden kişilere karşı hem son derece net ve sert bir yardım çılgılığı hem de travmatik bir mücadele biçimidir. Bu travmatik mücadele biçimi çoğu zaman birey adına “boyun eğilen” bir sürece de dönüşebilmektedir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de erken yaşta başlayan ve kronik çocukluk çağı travmalarının bireyin ruh sağlığı üzerindeki uzunlamasına negatif etkilerini saptayabilen ve bu etkileri bilimsel yöntemlerle raporlandırabilen “psikotravmatoloji uzmanları”, son yıllarda bu travma karşıtı kitle (tarihi fosiller) ile mücadele adına oldukça önemli adımların atılmasını bir diğer ifadeyle ruhsal travma çalışmalarına muhalif akımların (“backlash” hareketi) etkilerinin nötralize edilmesinde oldukça önemli bir işlev görmektedirler.^{4,10}

PSİKOTARİHTE “ÇOCUK ALGISI” VE “ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ”

Yeni bir psikoloji bilimi olan psikotarih insanlık tarihinin gelişiminin izah edilmesinde, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzları, çocuk istismarı ve ihmali gibi pek çok kon-

septi, yenilikçi, çözümleyici ve geniş bir perspektifle değerlendirdiğinden dolayı son yıllarda psikoloji ve tarih profesyonelleri kadar adli bilimlerle tüm ruh sağlığı profesyonellerinin de bu alanla akademik bir temas sağlamasına neden olmaya devam etmektedir. Psikotarih, belirli ölçülerde klinik psikoloji teknikleri, tarihsel analizler ve klinik adli psikolojik yaklaşımlarla bakış açısını daha da genişleterek multidisipliner bir perspektifle diğer birçok bilim içerisinde barındırarak bilimsel çalışmalarını yürütmektedir.^{2,4}

Psikotarihçiler, tarihsel olayların arka planındaki insan davranış ve motivasyonlarının anlaşılmasını, geçmiş ve günümüzü anlamının mümkün olmadığını savunmaktadır. Psikotarih, bu konulara dair araştırmalarını yaparken, tarihteki önemli politikacıların konuşmalarını, gazete haberlerini, karikatürleri, belgeleri, kişiler arasındaki mektup ve yazışmalar gibi bulundukları zamana ait kaynakları inceleyerek, bu kaynakların içindeki metaforları ve tekrarlanan kelimeleri analiz ederek bilinçdışı duygu ve düşüncelere dair işaretleri ve anlamları aramaktadır.^{2,4,10}

Psikotarihte bu işaret ve anlamlar hep çocuk algısı, çocukluk çağı travmaları ve çocuk bakım düzeyleri üzerine odaklanır ve bu konular hakkında çarpıcı bilgiler verir. Tarihte ne kadar eskiye gidilirse çocuk algısı ve çocuk bakım düzeyi o kadar primitifleşir ve çocukluk çağı travmalarının sıklığı, şiddeti ve yoğunluğu artar. Çocuk bakımı düzeyinin o denli düşmesinden dolayı geçmişte çocukların, günümüzdeki dissosiyasyon kişiliklerinkine benzeyen korku evlerinde büyüdüklerini söylemek mümkündür. Psikiyatri çalışmaları, dissosiyatif semptomlar (bölünmüş alterler, depersonalizasyon, derealizasyon) ile erken dönem fiziksel, cinsel ve duygusal istismar arasında doğrudan bir korelasyon olduğunu göstermektedir.^{1,14} Modern çağlardan önce ortalama bir insanın yaşamının ruhlar, şeytanlar, Tanrılar ve diğer alterlerle dolu olması çocukluğunda düzenli olarak maruz kaldığı ihmal ve istismarın sonucu olan dissosiyasyonun kanıtıdır. Dolayısıyla ile pişenin evrimi, bölünmüş benlikleri, modern çocuk yetiştirme stillerinin amacı olan birleşmiş bir benliğe entegre etmeyi amaçlayan yavaş ve inişli-çıkışlı bir süreçtir.^{1,2,4,11}

Psikotarihin çalışma alanları oldukça geniş bir uzamda yer almaktadır. Psikotarih genel olarak üç temel alanda çalışmalarını yürütmektedir. Birinci temel alan, çocukluk çağı tarihidir. Bu temel alanda; tarih boyunca çocukların yetiştirilme stilleri, aile kurumunun yapısı ve dinamikleri, çocuk istismarı ve ihmali karşı toplumların bakış açıları tarihsel analiz yöntemiyle incelenmektedir. İkinci temel alan psikobiyografilerdir. Bu temel alanda, tarihsel öneme sahip kişilere; özellikle dominant liderlere,

onların çalışmalarına ve motivasyonlarına odaklanarak çalışmalarını yürütmektedir. Son temel alan ise grup ve ulus psikotarihidir. Bu temel alanda geçmişten günümüze toplumların ve grupların diğer gruplarla olan ilişkileri ve savaşların motivasyonları araştırılmaktadır.^{2,4,16}

Psikotarih sürecinde insanlığın varoluşundan beri yetişkinlerin çocuk kavramına yaptığı atıfların ve verdiği önemin dönemden döneme değişiklik gösterdiği net olarak bilinmektedir. Çocuk kavramına özellikle kız çocuklarına yapılan pozitif atıflar ve bu kavrama verilen önem farklı zaman ve kültürlerde içinde yaşanılan toplumun gelişmişlik seviyesi ile doğru orantılı bir şekilde değişim göstermektedir. Görülen bu değişikliklerde gerek insanların bireysel olarak yaşadıkları değişimler gerekse insandan etkilenen toplumların yaşadığı değişimler oldukça etkili olmaktadır.^{4,17}

Psikojenik tarih teorisi, çocukluğun evrimi aracılığıyla değişen ve erken travmaların ayrılmış hatıralarının yeniden paylaşılmasını içeren klinik temelli, bilimsel ve deneysel bir teoridir. Deneysel ve klinik psikolojiye göre pişer, yaşamın erken dönemlerinde kurulan duygusal ilişkiler bağlamında gelişir ve bu içerikler çocukluğun süzgecinden geçerek nesilden nesile aktarılır. Dolayısıyla bir toplumda görülen çocuk yetiştirme stilleri sadece o toplumda yer alan basit bir özellik olmakla kalmayıp; kültürel unsurların gelişimi ve aktarımı için çok önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bağlanma süreci ile yakından ilişkili olan çocuk yetiştirme stilleri, kültürün aktarımı konusunda duygusal yapıyı belirlemesi açısından kritik bir önem taşımaktadır.¹⁸

Tarihsel dönemlere göre topluluk ve kültürler değerlendirildiğinde, çocuğa yüklenen anlamların farklılık göstermesiyle ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinin de değiştiği görülmüştür. Çocuğun değersiz bulunduğu topluluklarda ebeveynler, çocuklarıyla aralarında sevgiye dayalı bir bağ kuramamış ve böylelikle çocuklar güven duyabilecekleri bir anne-baba figüründen mahrum kalarak yetişmişlerdir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri psikotarihsel süreçte giderek artan bir empati anlayışının kazanılması ile değişmiştir. Bakım veren ve bebek arasındaki bağlanma sürecini etkileyen çocuk yetiştirme stillerini erken ve geç infantisidal, terk etme, ambivalent, intruzif, sosyalle edici ve yardım edici olmak üzere altı psikojenik evrede ele alan De Mause, çocukluğun tarihinin istismar ve ihmal deneyimleriyle oluştuğunu belirtmiştir. Hem bir klinik psikolog hem de bir adli bilimler doktoru olan Öztürk, aile psikopatolojisi, psikotravmatoloji, adli psikopatoloji ve doğru ebeveynlik stilleri üzerine uzun yıllardır yürüttüğü çalışmalarının sonucunda, 2018 yılında “Doğal ve Rehber Ebeveynlik” stilini günümüz top-

lumu için tanımlayarak, ideal ebeveynlikte olması gereken özellikleri ele almıştır. Öztürk'ün tanımladığı “Doğal ve Rehber Ebeveynlik”, “yol gösterici” bir ebeveynlik stili olarak De Mause'un geliştirdiği çocuk yetiştirme stillerine son adım (yedinci evre) olarak önerilmiştir.^{1,4,18}

PSİKOTARİHSEL ÇOCUK YETİŞTİRME STİL VE EVRELERİ

Bütün canlılar içinde gelişim süreci en yavaş ve en çok bakıma muhtaç olan insan yavrusudur. Doğumdan hemen sonra bebeklerin, beslenme başta olmak üzere hayatta kalmak için gerekli tüm ihtiyaçları çok uzun bir süre anneleri ya da onlara bakanlar tarafından karşılanır. Pek çok toplumda, toplumun refahı ve geleceği çocukların ve genç neslin eğitimi, sağlıklı ve bilinçli olmasıyla yakından ilişkilidir. Bu yüzden çocukların gelişimi ve çocuk yetiştirme tarzları toplumda oldukça önemli bir yer tutar. Yüzyıllar boyunca kültürler coğrafik, topografik, iklimsel ve ekonomik şartlar yüzünden çocuk yetiştirme konusunda birbirinden farklı tecrübelerle sahip olmuşlardır. Yeni doğan, toplumun ilk temsilcisi olan annesi aracılığı ile kendisine sunulan çocuk yetiştirme tarzları ile temasa geçmektedir. Özellikle ilk zamanlarda annenin çocuğuna hangi çocuk yetiştirme tarzı ile davrandığı kadar onunla kurduğu empati düzeyi de çocuğun onun ruhsal gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır. Tablo 1’de geçmişten günümüze çocuk yetiştirme psikotarihsel stillerinin seyri De Mause (ilk altı evre) ve Öztürk (yedinci evre)’e göre ele alınacaktır.^{1,4,18}

BİRİNCİ EVRE (TRİBAL: ERKEN İNFANTİSİDAL VE ANTİK: GEÇ İNFANTİSİDAL MOD: BEBEĞE YAŞAM HAKKI TANIMAYAN)

Bu evre tribal: erken infantisidal (çocuk öldüren) ve antik: geç infantisidal (çocuk öldüren) olmak üzere iki süreçte ele alınır. Bu stil kabile dönemlerinin çocuk yetiştirme

stili olup erken infantisidal dönemde ebeveynler psikosınıf açısından şizoid bir yapıda olup anne kötü diye nitelendiği çocuğunu cezalandırmakta, öldürmekte ve onu hayvan türü alter ruhlarla kurban etmektedir. Geç infantisidal dönemde ise ebeveynler psikosınıf olarak narsist bir yapıda olup, anne çocuğunu tüketmekte, terk etmekte ve onu insan türü alter tanrılara adamaktadır. Bu dönemde ebeveynlerin (annelerin), bebeklerini öldürmeye ve terk etmeye yönelik bir arzuları bulunmaktadır. Tarihsel kayıtlar arasında ön plana çıkmış olan bu çocuk yetiştirme stili, geçmişte o döneme yön vermiş olan toplumlarda bebek öldürme ve onları terk ederek ölümüne neden olma şeklinde oldukça sık olarak yaşantılanmıştır. Yüksek bebek ölüm oranı, ensest, vücut mutilasyonu, çocuk tecavüzü ve işkencesi bu dönemin en karakteristik yapısıdır. Annenin bebeğini öldürmeye yönelik sürekli arzusuna işaret etmesi açısından “bebek cinayeti” olarak adlandırılan evredir.^{1,2}

İKİNCİ EVRE (İLKÇAĞ: TERKETME MODU)

Bu evrede ebeveynler psikosınıf açıdan mazohistik yapıda olup anne, yetiştirdiği çocuğu yaralamakta hatta yaraladığı çocuğunu affetmektedir. Hristiyan toplumların ilk dönemlerindeki bir çocuk yetiştirme stildir. Bu evrede annelerdeki çok az da olsa empati artışıyla birlikte, çocuk öldürme tarzından çocuklarını yaralama tarzına geçilmiştir. Kurban etme eğilimi kendine işkence şekline dönüşmüştür. Anneler bilinç dışı uzantıları olarak gördükleri yaraladığı çocuklarla kendine işkence etmektedirler. Anneler bu evrede çocuklarını daha uzun süreli kundaklamaktadırlar. De Mause’a göre, çocuk bu evrede günahkâr olarak doğduğundan dolayı onun ebeveynleri tarafından dövülmesi ve acı çekmesi gerektiği düşünülmektedir. Çocuğun doğumuyla birlikte bir ruha sahip olduğu düşüncesi ortaya çıktıktan sonra bebek öldürme rutini duygusal olarak zor olmaya başlamıştır.^{2,10}

TABLO 1: Tarih boyunca çocuk yetiştirme stilleri.

Çocuk Yetiştirme Stilleri	Kişilik (Anne)	İdol	Anne & Tanrı	Kurban
Çocuk Öldüren Evre				
Erken Çocuk Öldüren Evre (Tribal)	Şizoid	Şaman	Çocuğu baştan çıkarır, yutar, tüketir, terk eder	Hayvan türü alter ruhlarıdır
Geç Çocuk Öldüren Evre (Antik)	Narsist	Kahraman	Kötü diye nitelendiği çocuğu öldürür, cezalandırır	İnsan türü alter tanrılardır
Terk Eden Evre (Hristiyan)	Mazoşist	Mücahit	Yaralı (incinen) çocuğu affeder	Kendine işkence şeklindedir (Eziyet)
Tutarsız Evre (Ortaçağ)	Borderline	Derebeyi	Adanmış çocuğu ezer, döver	Kullanma şeklindedir
Müdahaleci Evre (Rönesans)	Depresif	Kutsal Savaşçı	İtaatkâr çocuğu disipline eder	İtaat ettirme şeklindedir
Sosyalleştirici Evre (Modern)	Nevrotik	Milliyetçi (Vatansever)	Çocuğu manipüle eder	Tamamlanmamış ayrılma şeklindedir
Yardım Edici Evre (Postmodern)	Bireyleşmiş	Akivist	Çocuğu sever, ona güvenir	Gerçek benliğin feda ettiği bir şey yoktur

ÜÇÜNCÜ EVRE (ORTAÇAĞ: AMBİVALAN MOD)

Orta çağda, tutarsız (ambivalent) çocuk yetiştirme stiline sahip ebeveynler psikosınıf açısından sınırdan (borderline) kişilik yapısında olup, anne yetiştirdiği, adanmış çocuklarını ezip dövmektedir. Bu şekilde yetiştirilen çocukların yalnızlık, boşluk duygusu ve ayrılık anksiyetesi yaşadıkları dikkat çekmektedir. Boşluk duygusu ve depresyon ile yetişen çocukların kendilerini kronik şekilde yalnız, engellenmiş ve kendileri ile dünyaya yabancılaşmış hissettikleri belirtilmektedir. Kurban etme çocuğu kullanmaya dönüşmüştür. Batıda 13. yüzyılda, çocukları kurban etme, ya da cinsel yönden kullanım için farklı yerlere verme ortadan kalkmış olup ve pedofiliye ilk defa karşı çıkmıştır. Ve çocuk yetiştirmeye yönelik ilk broşür yayınlanmıştır. De Mause tarafından ambivalan yani kararsız ve ikircikli dönem olarak bu evrede anne babalar öncesine göre daha gelişmiş bir eğilime yönelmişlerdir. Bu evrede, çocukların tamamen kötü olarak doğmadığına, ama yine de yeterince tehlikeli ruhlara sahip olduklarına, anne babaların bunları şekillendirmek için dövmek zorunda olduklarına inanılmaktaydı.^{1,17}

DÖRDÜNCÜ EVRE (RÖNESANS: İNTRUZİF MOD)

Bu evrede ebeveynler psikosınıf açısından depresif kişilik yapısında olup, anne itaatkar çocuğunu disipline etmektedir. Rönesans dönemi çocuk yetiştirme stilinde kurban etme çocuğu itaat ettirmeye dönüşmüştür. Bu evrede müdahaleci (intruzif) ebeveynlik, fiziksel istismarın yarattığı psikolojik baskının yerini almıştır. Rönesansla birlikte 17. yüzyılda, özellikle İngiltere, Amerika ve Fransa’da, intruzif yani zorlayıcı, “müdahaleci” evre başlamıştır. Çocuklar daha az tehlikeli görülmeye başlanmış, doğan bebeklerin kundaklanmadığı, tuvalet eğitiminin daha erken verildiği, çocuğun vurulduğu ancak sürekli dövülmediği, masturbasyon yapmaları halinde ise cezalandırıldığı bir evreydi. Müdahaleci ebeveynlik, fiziksel istismarın yarattığı psikolojik baskının yerini almış oldu. Çocukların içlerindeki günden arındırmak için dövülmesi, yerini bir kaç gün karanlık bir odaya kapatmaya ya da yemek vermemeye bırakmıştır.^{2,19}

Çocukları dövmek yavaş yavaş azalsa da müdahaleci evre, çocukların kendi iradelerini kırmak için üzerlerindeki sürekli baskıyı ve disiplini devam ettirmiştir. İradeyi kırma işlemi küçük yaşta başlatılmış olup, bebekler bir yaşına geldiğinde morartılana kadar dövüldüğü için sopadan korkmayı ve usluca ağlamayı öğrendiği, dolayısıyla dışarıdaki insanların asla o evde bir çocuk olduğunu bilemedikleri ifade edilmiştir.^{2,17,20}

BEŞİNCİ EVRE (MODERN: SOSYALİZE EDİCİ MOD)

Bu evrede ebeveynler psikosınıf açısından nevrotik kişilik yapısında olup, anne çocuğunu manipüle etmektedir. 18. yüzyılda sosyalize eden yani topluma kazandıran çocuk yetiştirme tarzı başlamıştır. Bu dönem ebeveynlerin suistimalinin, annelerin kurallarına uymanın ve psikolojik cezanın olduğu müdahaleci tarzdaki çocuk yetiştirme ile yer değiştirmiştir. Bireyleşme, bu dönemde de hala sınırlıdır; ancak ebeveynler empati kurmaya başlamıştır. Modern dünyada oluşan sosyalize edici çocuk yetiştirme tarzı ile maddesel refah son iki yüzyılda insan ömrünü geride kalan yüzyıllara göre artmıştır. Bunun nedeni, teknoloji, bilim ve ekonomik gelişmelerin araç gereçten çok ebeveynliğe dayanmasıdır. Bu da, çocukluktan başlayan benlik keşfini gerekli kılmıştır. Bazı ekonomistler, milletlerin zenginliğinin maddi yatırımlardan çok insan ruhundaki gelişmelere bağlı olduğunu belirtmiştir.^{2,20}

Bu evrede anne nevrotik kişilik yapısında olup, çocuğunu manipüle etmekte ve sonrasında pişmanlık duymaktadır. Annelerdeki empati düzeyi oldukça artmaya başlamıştır. Bu evrede kurban etme anne ve çocuk arasındaki tamamlanmamış ayrılmaya dönüşmüştür. 19. yüzyılın “sosyalleşme” evresinde, aileler artık çocukları korkutmayı, dövmeyi, cinsellik için kullanmayı bırakmış ve daha yumuşak yöntemler kullanmaya başlamışlardır. Sosyalleşme günümüzde hala batı toplumlarının çocuk yetiştirmedeki temel yöntemidir.^{2,18,20}

ALTINCI EVRE (POSTMODERN: YARDIM EDİCİ MOD)

Bu evrede ebeveynler bireyleşmiş psikosınıf yapısındadır ve artık bireyleşmiş çocuk yetiştirme tarzına geçilmiştir. Annelerin empati düzeyleri en üst noktada olduğundan dolayı yaklaşımları çocuğunu seven ve ona güvenen bir tarzdadır. Bu evrede çocukların gerçek kendiliği asla kurban edilmez. Ebeveynlerin çocukların hayatlarının her aşamasında hedeflerine ulaşabilmeleri için yardımcı olmaya çalıştıkları, bugün de görebildiğimiz, “yardımcı” evre ile birlikte, sınıf odaklı olmayan ve daha empatik bir toplum öngörülebilir. Bu evrede çocuk hakları hareketi daha da yoğunlaşmış olup doğal çocuk yetiştirme adına daha doğal ebeveynlikler ön plana çıkmaya başlamıştır. Empatik ve doğal ebeveynlik, çocuklarını ciddiye alan koşulsuz ebeveynliktir. Etkili anne baba eğitimi ve çocuklar adına okulsuzlaştırma ve serbest eğitimlerin ön plana çıkacağı düşünülmektedir. Bu günün savaş karşıtı eylemlerine baktığımızda, bu modelin savaştan uzak çocuklar yetiştirdiği sonucuna varabiliriz. Bu evrede çocuklar koşulsuz sevgiyle büyümekte, şiddet görmemekte ve stres altında iken öfkelenedikleri zaman özür dileyebilmektedirler. Bu

evrenin psikosınıf yapısı diğer evrelere kıyasla daha fazla empatik yapıdadır. Ayrıca çocuğun bireyselleşmesine de bu evrede önem verilmektedir.^{2,18}

YEDİNCİ EVRE (GÜNÜMÜZ: YOL GÖSTERİCİ MOD)

Günümüzün çocuk yetiştirme stili olarak “Guiding Mode” (Yol Gösterici Mod) olarak “Doğal ve Rehber Ebeveynlik Stili”ni önermekteyim. Bu dönemde ebeveynler (anneler) bilgeleşmiş bir kişilik yapısındadır. Hümanistik idolleridir, çocuklarını severler, güvenilirler, onları korurlar ve onlara rehberlik ederler. Bu evrede kurban yoktur; bilgi ve deneyim kuşaklararası bir geçiş gösterir; empatik, sosyal çevresi ile ilişkisel karşılıklı kurabilen savaş ve şiddet karşıtı çocuklar yetiştirilir. “Doğal ve Rehber Ebeveynlik Stili” yazının ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.⁴

PSİKOTARİH VE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE SAVAŞLARI ÖNLEME POLİTİKALARI

Psikotarih çocukluk çağı travmalarının ve savaşların önlenmesine yönelik uygulanabilir, pratik ve etkin çözüm önerileriyle günümüzde tüm dünyanın dikkatini üzerine çekmeyi başarmıştır. Uluslararası platformlarda öncülük eden üniversitelerin eğitim öğretim müfredatlarında tıpkı enstitümüzde olduğu gibi “psikotarih” temelli dersler hem lisans hem de yüksek lisans seviyesinde yer almaya devam etmektedir. Ülkemizde ilk defa “Psikotarih” dersi tarafımca İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler A.B.D.’nde “yüksek lisans” programında açılmış olup şimdi ise İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi’nde yine aynı enstitüde bu ders tarafımca anlatılmaya devam etmektedir.

Psikotarihin bu pratik ve etkin çözüm önerilerini net bir şekilde “uluslararası güvenlik ve terör” alanına da büyük akademik katkılar sağlayacağı düşüncesindeyim. Psikotarih, hem klinik psikoloji ile ilişkili olarak “aile terörizmi” denebilecek kadar yaşanabilen yoğun aile içi travmalarının nedenlerini açıklar hem de tüm ruh ve toplum sağlığı disiplinleri ile ilişkili olarak ise savaşların temel dinamiklerini algılamamızı sağlar. Psikotarih için çocukluk çağı travmaları kadar toplumsal şiddet olayları, terörizm, ülkelerarası savaşlar ve iç savaşları, temel çalışma alanlarını oluşturmaktadır.^{4,20,21}

Şüphesiz, psikolojinin ilerlemesinde toplumlar farklı mesafeler kat etmiştir, ancak çağdaş toplumlarda hala yontma taş devrine özgü beyin yeme geleneği sürdürülürken, çağdaş devletlerin bazı alt gruplarında çocukları yüz yıllar öncesinde olduğu gibi istismar edip şiddet

uygulamaktadır. Bunlar “tarihi fosiller” (eski bir “psikosınıf”) denen, bugün sınırdaki kişilikler ve diğer şiddetli kişilik bozukluklarının özelliklerini taşıyan gruplardır. Aktüel hayatta tanıdığımız insanların kimisi ortaçağa özgü ebeveynliğin, kimisi çağdaş ebeveynliğin ürünü olabilir. Demek oluyor ki, günümüzün modern toplumları her çeşit çocuk yetiştirme modelleri ve psikosınıfları barındırmaktadır. Eski bir psikosınıf olan bu “tarihi fosiller” bireysel şiddetten toplumsal şiddete kadar geniş bir uzamda yer alan pek çok travmatik yaşantının sorumlusudurlar.^{1,2}

Uygulanabilir ve etkin çocukluk çağı travmaları önleme politikaları öneren psikotarihe göre bu gelişimde birey ile toplum arasındaki bağı kuran aracı unsur, daha önce ifade edildiği üzere toplumun bir parçası olan anne ve babaların çocuk yetiştirme tarzlarıdır. Travma ve dissosiyasyon alanında uzun yıllardır çalışmalar sonrasında yanlış çocuk yetiştirme tarzlarının bireyin ruh sağlığı üzerinde travmatik yaşantılar kadar negatif etkiler yarattığı net olarak fark edilmektedir.^{2,4}

Gelişmiş, entegre edici, ve çocuğun ruh sağlığına önem veren çocuk yetiştirme tarzlarına sahip olan toplumlar, şüphesiz ki daha donanımlı ve daha normal bir yeni nesil yetiştirerek kuşaklararası süreçte bilginin, geleneğin, insanın ve insan olmanın değerinin bilindiği ve her türlü kriz ortamında çözüm odaklı tekniklerin kolaylıkla uygulanabileceği hızlı adımlarla ilerleyeceklerdir. Travma ve dissosiyasyon, günümüzde tüm dünyada klinik psikoloji, psikotarih, psikiyatri ve adli bilimler için özellikle erken yaşta başlayan yineleyici çocukluk çağı travmaları ile ilişkili dinamikleri açısından hem klinik hem de akademik açılarından en çok çalışılan bilimsel alanlardan biri olmuştur ve olmaya da devam edecektir.¹⁻⁴

PSİKOTARİH VE SOSYAL ALTER: BAĞIMSIZLIK KAZANAN TOPLUMSAL KİŞİLİK

Lloyd de Mause’un geliştirdiği “sosyal alter” kavramı, travma ve dissosiyasyon arasındaki bağlantıyı oldukça net bir şekilde ortaya koymaktadır. Sosyal alter kavramına göre, bireylerin travmatik geçmişleri nedeniyle dissosiyasyon ettikleri duygular o bireyin kişiliği içerisinde adeta dissosiyasyon olmuş; “saklanmış” bir sosyal alter oluşturmaktadır. Kişilerin sosyal alterleri grup ya da kitle ortamlarında birleşmekte ve bu bireylerden bağımsız davranmakta, onları peşinden sürüklemekte hatta onları yöneten bir toplumsal kişiliğe dönüşmektedir.¹⁴

Sosyal alterlerin birleşmesiyle meydana gelen grupların günah keçisi yaratma süreçlerinde, istismarcı bireylerin negatif olarak “iç tarihine” gömdüğü kendi travmatik

çocukluğunu ve öfkesini bilinç dışı yok etme çabası olarak bütün 'kötü' diye algıladığı travmatize çocuklara hatta onların annelerine karşı yöneltir. İçlerindeki öfke ve şiddet, alay ve dışlamadan başlayarak onları belli belirsiz nedenlerle sivil hayatta linç etmelerinden savaşlarda bu çocukları anneleriyle birlikte (onu korumayan ya da istismar eden kendi anne imajının yansıtılması) kitleler halinde öldürülmeleri ya da kurban etmelerine kadar genişler.^{1,14}

Çocukların travmatik istismarının bireysel duygusal sorunların kökeni olarak geçmişte ve günümüzdeki çağ dışı bazı akademisyenler tarafından reddedilmesi, aslında sosyal davranışların psikolojik kökenlerinin büyük inkarı ile aynıdır. Her iki inkar da aslında aynı tarihsel madalyonun iki yüzü olup en derin korkularımızın, büyük ölçüde keşfedilmemiş olan ve bu travmaların tarihsel olarak tekrarlanmasının kaynağı olan beynin ayrılmış bir bölümünde depolandığı gerçeğine dayanır. Bu dissosiyasyon olmuş travmatik anıların içeriği ve psikodinamiği tamamen bilinçli hale getirildiğinde, tarih dediğimiz bu uyanık haldeki kabusu çok daha iyi bir şekilde anlayabiliriz.¹⁴

İnkârın temel mekanizması ise kanaatimce "dark waste" hareketini dışarıda bıraktığımızda yine sadece ve sadece dissosiyasyonla açıklanabilir. Bireysel ve toplumsal travmatik yaşantılara katlanabilmenin tek yolu onu yok farz etmedir. Yaklaşık yirmi beş yıldır tedavi ettiğim yüzlerce dissosiyatif bozukluk vakasının aileleriyle yaptığım klinik görüşmelerde onların kendi çocuklarına uyguladıkları travmatik yaşantıları unuttuklarını, dissosiyasyon ettiklerini ve dissosiyasyon benlikleriyle minimize ettiklerini ya da nadir de olsa legalize ettiklerini net olarak gözlemlemiştir. Dissosiyasyon benlikler hem mağdurları hem de istismarcıları travmatik yaşantıların suçluluğundan ya da çaresizliğinden korumaktadır. Toplumsal çatışmalar, savaşlar ve terör olayları da dissosiyasyon benliklerimiz tarafından daha katlanılabilir bir duruma gelmektedir.

Bu süreçte erken dönem travmalarımız ayrı bir duygusal hafıza modülüne bağlanır ve içsel olmaktan ziyade gruba ait görünecek şekilde tarihsel sahneye yansıtılır, böylece yoğun ve zorlayıcı grup fantezileri yaratarak "toplum" olarak adlandırılan ayrılmış bir alanda gerçekleşmiş gibi görünen bir hayat sürdürebilir. Öyleyse *tarih, başkalarıyla ortaklaşarak yaşanan artmış endişeleri boşaltarak dengeyi sağlanmasına yardımcı olmak için tasarlanmış dissosiyatif bir bozukluktur*. Grup fantezisi, bir insan kitlesi tarafından kendi travmalarının bir çanakta toplanması sonucunda sosyal alterlerin birleşimi ile sanrısız bir sosyal yapıya dönüştürecek bir anlaşma olarak üretilir.¹⁴

Sosyal alterler farklı, ayrı, karmaşık ve bütünleşmiş olup sosyal alanda egemen olan kendi davranış repertuar-

ları vardır. Sosyal alterler ve dissosiyatif kimlik bozukluğunun çoğu alteri arasındaki ana farklılık, sosyal alterlerin grup danışıklılığı ile sürdürülen, yakın zamandaki eylemlerin inkarını amnezi ile değiştirmesi ve bu eylemlere olan duygusal bağını inkar etmesidir. Bu nedenle, kişi kendi sosyal alterinin eylemlerine ve duygularına eşbilençli olmasına rağmen, onunla duygusal yaşamının geri kalanı arasındaki bağlantılarının farkında değildir; diğer bir deyişle kişi hiçbir zaman kendi kafasında ya da kalbinde olan bir şey için değil, her zaman tesadüfen ortaya çıkan bir düşmana karşı savaşmaya gider.^{1,14}

Sosyal alterlerin dili bile özeldir, çünkü kabul edilemez gerçek içeriğinin temel benliğimizde gizlenebilmesi için eliptik formdaki (eliptik hipnoz) diğer sosyal alterlerle iletişim kurmaları gerekir. Bu nedenle, grup fantezileri genellikle açık bir dilden ziyade subliminal gömülü mesajlar ile taşınır. Gruplar, grup transında olduğunda bu gömülü dili konuşur. Bu nedenle grup liderleri, yetkilendirildikleri görevlerini yerine getirebilmek için hipnoz oluşturma tekniklerinde usta olmalıdırlar.^{7,14}

Yüz yüze olan küçük bir grubun sosyal alterlere geçiş yaptığını görmek zor değildir. Grup toplandıkça, insanlar sohbet eder, güler, tartışır ve kendi merkez benlikleriyle etkileşime geçerler. Ancak, belirli bir anda, "grubun oluşması için zaman geldiğinde," bireyler sosyal alterlerine geçiş yapar, bir grup transı³¹ oluşur, dil ve tavır değişir, insanlar bir şekilde kopmuş hisseder, her zamanki duygularından uzaklaşır, kritik yetilerinden vasıfsızlaşır ve bir liderin "kontrolü altında" olduğu ve grup sınırları hayal edilir. Devam eden süreçte düşmanlar ortaya çıkar, bölünmeleri harekete geçiren ihtilaflar oluşur ve empati azalır. Aslında bu aşamada başkalarını sömürmek ve istismar etmek artık gereklidir ve kaçınılmazdır.^{1,14}

Günah keçileri kurban edilmek için gönüllü olur ve bir grup ruhu ve diğer sanrısız grup fantezileri oluşmasıyla grup yaşamı başlar. Grup transının verdiği belirli bir mahmurluğa rağmen, duygusal olarak günlük yaşamdan daha hayati gibi gözüken bir yaşamdır bu geçiş yapılan yaşam. Grup genellikle "alkış" olarak adlandırılan transı bozucu bir "el çırpma" ile sona erer. İnsanlar temel kişiliklerine geri dönerler, kendilerinin hayati kısımları kayb olduğundan muazzam bir duygusal düşme yaşarlar, bir an için kafaları karışır ve grubun sona ermesine yas tutarlar. Bu süreç dissosiyatif kimlik bozukluğu olan bireylerin genelde alter 'içinde' ya da kontrolünde oldukları zaman gerçek duyguları ile daha bağlantıda olduğunu hissetmeleri ile benzerdir.¹⁴

Sosyal alterlerimizin evi olan milletler, kişisel olmayan bir tarih olarak görünmektedirler, çünkü toplumsal

olaylar “gerçekte” var olsalar da herhangi bir bireyin niyetleri veya duygularının bir sonucu olarak görünmemektedirler. Toplum ile benlik arasındaki duygusal bağlara amnezik olduğundan -milletler kendilerine özgü bir şekilde işler gözüktür- bireyler yaptıkları şeyin sorumluluğunu reddedebilir ve sosyal olaylar tamamen nedensiz bir şekilde ortaya çıkabilir. Böylece tarihçiler ‘öfke’ kelimesine değinmeden savaşlar hakkında binlerce bölüm yazabilir. Dünya adeta duygusallığın yalnızca bireysel eylemlerle ilgili olduğu konusunda anlaşılmıştır ve savaşların sadece öfke hissetmeyen, uluslar dediğimiz soyut varlıklar tarafından, grup fantezilerimizi somutlaştırdığı ve uyguladığı için bize değişen grupların savaştığı konusunda ağız birliği yapmıştır. Bizim "ulus" parçamız asla "gerçek" benliğimizle konuşmaz ve gerçekten bizim bir parçamız olarak görülmez. Savaşta öldüren askerler, örneğin, kişisel olarak katil olarak adlandırılmazlar ve çocuklara yardımı kesen bir politikacı bireysel olarak çocuk katili değildir çünkü bu eylemler farklı bir gerçeklik sisteminin bir parçası olarak düşünülür, her nasılsa gerçek ‘biz’ olmayan, gerçekte bizim sorumluluğumuz olmayan sosyal alterler havuzundan oluşan bir hayal dünyasıdır. Temel benliğimiz ile sosyal alterlerimiz arasında kimsenin fark edemeyeceği şekilde kolayca gidip gelebiliriz ve bu sosyal transin gücünün bir kanıtıdır. ^{1,2,7,14}

Eğer çaresiz insanlar kötü niyetli timsahlar olarak görülürse, o halde bu günah keçileri açıkça sevilmememizin getirdiği açıklık ve çaresizlik anılarını hissetmesi için ‘zehir konteynırları’ olarak vardırırlar. Zehir konteynırları olmasaydı, o duyguları kendimiz için hissetmek zorunda kalırdık. Zehir konteynırları farklı bir dünyada yaşar; bir alterler dünyasında... Sadece kafalarımızın içinde olmadığını, gerçek görünmelerini sağlamak dominant liderlerin görevidir. Sosyal alterlerimizin kafamızdaki düşmanlarla birleşmesinin tek sebebi, toplumsal sömürü ve savaşlar gibi büyük zulümlerin, esas benliğin kişisel suçluluk duygusuyla bozulmadan gerçekleştirilebileceğidir. ¹⁴

De Mause göre sosyal alterlerimizin bu derin duygularını araştırmaya ve bütünleştirmeye çalışmak, bilinçli deklaratif bellek sistemimiz ve ayrılmış duygusal sinir ağımız arasında yeni sinirsel bağlantıların kurulmasını içeren önemli boyutlardaki terapötik bir görevdir. Bu nedenle, psikotarihçiler sosyal alterleri değerli bir çalışma konusu olarak ele almalıdır. Psikoterapistler, genellikle danışanlarının sosyal alterlerinde irrasyonelliğin derinliğini algıladıklarında siyasi ve dini görüşlerini incelemekten çekinmekte, sosyal alterleri ve dolayısıyla en eski hatıraları ve ilkel savunmalarıyla yüzleşmekten kaçırırmaktadırlar. Psikotarih, bu görevi üstlenmeli ve toplumda "orada" ola-

rak görülenin aslında "buradan" başladığını görene kadar hiçbir şeyin keşfedilemeyeceği inancına dayanarak kendini keşfetme yolculuğunu sürdürmelidir. ^{2,14}

BİR KABUS OLARAK ÇOCUKLUK TARİHİNİN ANAMNEZİ

Her şimdiki andan geriye doğru bakıldığında çocukluk tarihinin anamnezi tam bir kabustur ve şimdiki anın insanları genellikle o kabusu görmekten hep kaçarlar; eğer görseler bile bunu çok kolay unuturlar. Bu nedenle tarihle bağ kuramayan ya da yüzleşemeyen toplumların kendilerini sabote etme ihtimallerinin yüksek olduğunu düşünmüşümdür. Bu sürecin bireysel olarak da aynı şekilde işlediğine inanmaktayım. Yani kendi geçmişiyle bağ kuramayan ya da yüzleşemeyen birey kendi kendisini sabote edecektir.

Psikotarih Dergisinde Lloyd de Mause ve arkadaşları tarafından yayınlanan yüzlerce çalışmada, çocukluk tarihinin geçmişten günümüze, daha yeni uyanmaya başladığımız bir kâbus olduğunu belgeleyen kapsamlı kanıtlar ortaya konulmuştur. Çocukluğun tarihinde, geriye gittikçe ve batıdan uzaklaştıkça, daha büyük ihmal ve zulmün olduğunu ve çocukların aileleri tarafından daha çok, şiddet gördüğü, öldürüldüğü, korkutulduğu ve cinsel istismara uğradığı görülecektir. Bu büyük ihmaller, zulümler, şiddetler, korkutulmalar ve cinsel istismarlar bugün olduğu gibi geçmişte de çocukları dissosiyasyon ederek kontrol altına almak için kullanılmıştır. Bu açıdan bakılınca çocukluğun bir kabus olan tarihi aslında net bir şekilde dissosiyasyonun tarihidir. Dissosiyatif kimlik bozukluklarına dair ipuçları veren bu bilimsel çalışmalarda kanıtların tamamı geçmişte sıradanlaşmış istismarcı çocuk yetiştirme uygulamalarından kaynaklanmıştır. ^{2,4}

EN ÖNEMLİ GÖREV: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ VE SAVAŞLARIN KÖKÜNÜ KURUTMAK

Tarihte birçok aile bebek cinayeti, erotik dayak ve enstest uygulamış, birçok devlet yetişkinlerin suçluluk duygularını rahatlatmak için çocuklarını kurban vermiş ve hasta etmiştir. De Mause’a göre bugün bile sosyal, askeri ve ekonomik eylemlerimizle günlük cinayetler organize etmeye, çocukları sakatlamaya, sarkıntılık etmeye, aç bırakmaya devam etmekteyiz. Çocuk istismarının neden toplumun en güçlü ve en başarılı ritüeli olduğunu, neden savaşların ve toplumsal şiddetin sebebi olduğunu, *çocuk istismarı ve ihmalinin kökünü kurutmanın neden günümüzde karşı karşıya kaldığımız en önemli görev* olduğunu

De Mause, kendi yazdığı makalelerinde yine kanıtlarla özetlemektedir. De Mause pek çok makalesinde savaşlarda etkin bir rol oynayan dominant liderlerin çocukluk çağı travmalarından ve bu travmaların savaşlardaki etken psikolojik dinamiklerinden bahseder.¹⁷⁻²⁴

Çocukluk çağı travmalarının ve savaşların kökünü kurutmak mümkün müdür? Elbette mümkündür ve tüm mümkün olan şeylerin temelinde çabalamak ile emek yatar. Bunu sağlamanın en önemli yöntemi doğru çocuk yetiştirme stillerini uygulayan bir toplum olabilmek ve bu doğru çocuk yetiştirme stillerini daha da geliştirerek bir sonraki kuşağa aktarabilmektir. Çocuk yetiştirme stilleri kuşaklar arası süreçte büyük oranda anneden kıza aktarılmaktadır. Bu süreçte travmatik yaşantıların azaltılabilmesi ve yanlış çocuk yetiştirme stillerinin engellenebilmesi adına anneler kadar babaların da en uygun şekilde katılmaları son derece etkili olacaktır. Bu bağlamda birbiri ile yakın ilişkili olan yani adeta “karşılıklı bir neden sonuç” olan hem çocukluk çağı travmalarının hem de savaşların kökünü kazınamız ülkesini, çocuklarını, geleneğini, inanç ve değerlerini seven insanlar için; hepimiz için en önemli görevdir ve her zaman da en önemli görev olmalıdır.

GÜNÜMÜZ TOPLUMUNDA POSTMODERN EBEVEYNLİK STİLİNDEN SEZGİ EKSENİ YENİ BİR EBEVEYNLİK STİLİNE: “DOĞAL VE REHBER EBEVEYNLİK STİLİ”

Günümüzde büyüme, gelişim ve bireyselleşmeyi ön planda tutan destekleyici (yardım eden) ebeveynlik stili oldukça önem kazanmıştır. Özellikle eğitilmiş ebeveynlerde bu stilin kötüye kullanıldığına da sık olarak tanık olmaktadır. Destekleyici ebeveynliğin en patolojik şekli ise günümüzde “arkadaş ebeveynlik stili” olarak uygulanmaktadır. Aslında bu ebeveynlik stilinde anne ve babalar çocuk sahibi olmayı çok arzu etmişlerdir. Ancak anne ve baba olmanın sorumluluklarını yarı bilinçli ya da bilinçaltı olarak taşımak ya da üstlenmek istememektedirler. Arkadaş anne ve baba olmak, bilinçaltında kendilerini bu sorumluluklardan kurtararak onları rahatlatmaktadır. Arkadaş anne ve babaların çocuklarıyla sürekli bir yarış hali içerisinde olmaları kendilerinde bilinç dışı var olan anne babalık reddinin oldukça net yansımalarıdır. Onlar gibi dikkat çekmek, genç görünmek ve yaşamadıkları gençliklerini ya da aktüel zamanda moda olan gençliği çocuklarıyla birlikte yeniden yaşamak istemektedirler. Bu da çoğu zaman çocukları ile olan iletişimlerini bozan bir faktör olarak devreye girmektedir. Çünkü çocukların arkadaşları vardır ihtiyacı olan şey ise gerçek, doğal ve kendisine rehberlik yapabilecek yeterlilikteki bir anne ve babanın kendisine verdiği ilgi ve önemdir. Maale-

sef ki arkadaş anne baba ebeveynlik stili çocukların gelişim dönemlerinde bir çift mesaj olarak algılanacak ve onun ruhsal yapısında bir dualite (ikilem) yaratacaktır.^{3,4}

Her dönem her toplum, pozitif yönde geliştirilen yenilikçi yaklaşımları belirli bir zaman sonra kendilerini sabote etmek amacıyla negatif olarak kötüye kullanmaya başlamaktadırlar. Arkadaş anne baba stili postmodern bir ebeveynlik stili olarak da kötüye kullanılmaktadır. Literatürde postmodern ailelerle ilgili pek çok bilimsel çalışma bulunmaktadır. Postmodern ebeveynlik stilinde bir baba örneğin; 10 yaşındaki oğluna “*Babaanneni epeydir aramadın bu duruma üzülmüyor olmalı. Onu aramak ister misin? Ama yine de bu senin tercihin.*” der. Klasik bir baba ise “*Biliyorsun sen babaanneni aramayınca o çok üzülüyor; babaanneni ara hemen!*” der. Çocuk ilk örnekteki babanın postmodern uyarısıyla babaannesini genellikle aramaz ancak ikinci örnekteki klasik babanın uyarısıyla babaannesini genellikle arar. Bu nedenle klasik anne ve babaların doğru olan çocuk yetiştirme yöntemlerinin ve ebeveynlik stillerinin günümüzde de uygulanması gerektiği düşüncesindeyim.^{1,3,4}

Uzun yıllardır özellikle aile psikopatolojisi alanında hem bir klinik psikolog hem de bir adli bilimci olarak çalışırken doğru ebeveynlik stillerinin neler olabileceği konusu üzerine klinik çalışmalar ve tez danışmanlıkları yürütmekteyim. Yaptığım klinik temelli çalışmalar sırasında psikoterapiye gelen bireylerin en çok klasik ve doğru çocuk yetiştirme stillerini kullanan anne ve babalardan hoşnut olduğunu fark ettim. Yeni bir ebeveynlik stili olarak da “Doğal ve Rehber Ebeveynlik Stili”ni yapılandırdım. Klasik ebeveynlik stilinde anne ve babanın sosyal çevre ve aile içerisindeki rollerinin net bir tanımı vardır ve çocuklar da genellikle önceki kuşaklardan aktarılan ve doğrulukları kuşaklararası süreçte büyük oranda kanıtlanmış yöntemlerle yetiştirilir. Bu ebeveynlik stilinde postmodern ebeveynlik stilindeki çelişki ve ikilikler mevcut değildir. Günümüzün çocuk yetiştirme stili olarak daha önce ifade ettiğim üzere “Guiding Mode” (Yol Gösterici Mod)’u De Mause’un altı döneminin devamı olarak yani bu doğal ve rehber ebeveynlik stilini yedinci dönem olarak önermekteyim. Bu dönemde anneler (ebeveynler) bilgeleşmiş bir kişilik yapısındadır. Hümanistik idolleridir; çocuklarını severler, güvenirliler; onları korurlar ve onlara rehberlik ederler. Bu evredeki ebeveynlik stilinde kurban yoktur; bilgi ve deneyim kuşaklararası bir geçiş gösterir; empatik, doğal ve sosyal çevresi ile ilişkisel karşılıklı kurabilen savaş ve şiddet karşıtı çocuklar yetiştirilir.^{1,4}

Doğal ebeveynlik stilinde içgüdü, tahmin ve sezgiler hâkimdir. Çocuk yetiştirme stillerinde içgüdüler kadar sez-

gilerin de kullanılabilir olması son derece gereklidir. Özellikle çocuklarda soyut düşünme dönemine kadar büyük oranda doğal ebeveynlik stillerinin kullanılması oldukça önemlidir. Sezgi kelimesi anlamak, hissetmek, gözlemlemek, dolaysız kavramak, bir anda yakalamak, sezip keşfetmek anlamlarına gelmektedir. Bir başka açıdan sezgi, dolaylı kanıt ve bilgilere dayanarak çok nadiren buna bile gerek kalmadan gerçeği kavrayabilme becerisidir. Fransız filozof René Descartes sezginin, bir anda doğan ve ilk hakikate ulaştıran bir zihin aracı, kesin ve apaçık bilgileri edinme yolu, bir akıl fonksiyonu olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda çocuk yetiştirme konusunda “sezgi” doğru ebeveynlik stiline bir unsuru olmalıdır. Doğru çocuk yetiştirme stillerine sahip olan ebeveynler çocuklarının gelişimindeki en çok kullanabilecekleri şey bazen dolaylı kanıt ve bilgilere dayanarak nadiren de olsa kanıta dayanmadan bile gerçeği kavrayabilme yeteneği olarak da düşünebileceğimiz sezgi yetenekleridir. Travmatik olabilecek durumlarda aslında önceden sezilebilir. Zaten travmatik durumlar çoğu zaman sezilemediği ya da önceden tahmin edilemedikleri için de travmatik yaşantılara dönüşmüş olurlar. Travmatik yaşantıları önceden sezebilen ebeveynler çocuklarını olası negatif yaşantılardan çok daha iyi koruyabilmekte ve onlara bu koruma tekniklerini de diğer ebeveynlerden çok daha iyi bir şekilde öğretebilmektedirler.^{4,25,26}

Maalesef ki büyüme, gelişim ve bireyselleşmeyi ön planda tutan destekleyici (yardım eden) ebeveynlik stiline önemi reddedilemez olsa da günümüzde bu stiline yeterli olmadığını düşünmekteyim. Bunun yerine daha önce ifade edildiği üzere çocukların soyut dönemine kadar “Doğal Ebeveynlik Stiline”, soyut döneminden sonra ise “Rehber Ebeveynlik Stiline” önermekteyim. Klinik gözlemlerime dayanarak bireyin hem çocukluğunda hem de ergenliğinde anne ve babasından ne kadar çok öğreneceği şey varsa o kadar iyi bir ilişkilerinin olduğunu fark ettim. Çocuklar ebeveynlerinden öğrenecekleri şeyler azaldığında, onların kendi yaşamları hakkındaki sezgi ve tahminleri gerçeğe dönmediğinde iletişim problemleri yaşamaya başlarlar ve ebeveynlerinden uzaklaşırlar. Hatta bu uzaklaşma çocukların ruhsal bütünlüğünde kesintilere ve instabil iletişim paternlerine yol açar.^{4,25}

Rehber ebeveynlik stiline aktardığım ders ve eğitimlerde bu stiline çok kolay anlaşıldığını ve kabul gördüğünü net olarak ifade edebilirim. Rehber ebeveynlik stiline destekleyici ebeveynlik stiline olduğu gibi çocuğu birey (özne) olarak görme oldukça ön plandadır. Bu ebeveynlik stiline klasik ebeveynlik stilineki genellikle önceki kuşaklardan aktarılan ve doğrulukları kuşaklararası süreçte

büyük oranda kanıtlanmış yöntemler de yer alabilmektedir. Rehber ebeveynlik stili, doğal ebeveynlik stiline aslında olgunlaşmış halidir. Bu açıdan doğal ebeveynlik stilineki sezgisel, empatik ve duygusal karşılıklılığı da içerisinde barındırmaktadır. Özellikle çocuklar soyut döneme geçtiğinde rehber ebeveynlik stiline kullanılması önem kazanmaktadır. Bu ebeveynlik stiline temelinde çocuklar ve ebeveynler arasında kurulan güvene dayalı, doğal, empatik ve duygusal karşılıklılık kadar anne ve babaların çocukların karakter oluşumlarında ve değer yargılarının yapılanmasındaki örnek davranışları, meslek seçimi ve gelecek planları konusunda en etkin ve fonksiyonel bir rehber ve yol gösterici olması yatar.⁴

Rehber ebeveynlik stiline anne ve babalar bir yol gösterici olarak hem aktif olmak hem de çocuğunun gelişme çağındaki yaşam stillerine uyum gösterebilir tarzda ve çocuklarını o dönemin olumsuz yaşam olaylarından korumak zorundadır. Artık durağan ebeveynlik stilleri ya da kriz aşamasında sadece uzmandan yardım bekleyen ebeveynlerin dönemi kapanmaktadır. Çünkü çocuğun her gelişim döneminde yaşayacağı olumsuz yaşantılarla ilgili uzmanlık gerektirmeyen ilk krize müdahale tekniklerini ebeveynler bilinçli, doğru şekilde ve hızla uygulamak zorundadırlar. Rehber ebeveynlik stiline doğrulanmış klasik ebeveynlik yaklaşımları da yer almaktadır. Ancak bu ebeveynlik stiline postmodern ailelerin dualiteleri ya da açmazları yer almaz. Anne ve babalar postmodern ebeveynlere göre çok daha stabillerdir ve kendileri gibi stabil (tutarlı) çocuklar yetiştirirler.^{3,4}

Yol gösterici moda sahip rehber ebeveynlik stilineki anne ve babalar, çocuklarını hem olası tüm travmatik yaşantılardan korumalı hem de bu gibi negatif yaşantılarla ilgili baş edebilme tekniklerini öğretebilmelidirler. Çocukları hakkındaki sezgilerini, içgörülerini ve tahminlerini en iyi şekilde kullanabilen doğal, empatik ve net yaklaşım stilleriyle çocukları arasında güven temelli duygusal karşılıklılıklarıyla onlara sahip oldukları bilgi ve yaşam tecrübeleri ile en iyi şekilde yol gösterebilecek ve optimal düzeydeki temel kural ve beklentilere sahip olan doğal ve rehber ebeveynlik stili yakın zamanda en tercih edilen ebeveynlik stillerinden biri olacaktır.^{1,3,4}

KÜRESEL SOYKIRIMI ÖNLEMEK ADINA PSİKOTARİHİ ÖĞRENMEK

Psikotarih bize olası küresel soykırımları önlemek adına muhteşem bir rehberlik sunmaktadır. Eğer dünyadaki çocuklara yardım eden ve yol gösteren ebeveyn modunda davranırsak günümüzde yaşadığımız ve gelecekte yaşama ihtimalimiz olan bütün yıkıcı sosyal koşullar, çocukluk

çağı travmaları ve savaşlar tedavi edilebilir. Çünkü en sade ifadeyle dünya, başkalarına karşı empatik olan ve öz yıkımda bulunmayan bireyselleşmiş kişilerle dolacaktır. Başkalarına karşı empatik olan ve kendini yıkıcı olmayan kişiler gelişmiş ve huzur dolu yarıların mimarları olacaktır. Çocuklarını seven, onlara yol gösteren, güvenen ve onları kendilerine özgü özlərini geliştirmeye teşvik eden bir dünya şüphesiz ki savaşı, travması, hapisanesiz ve yıkıcı baskın gruplarının şiddet fantezilerinin olmadığı bir dünya olacaktır.^{2,22,24}

Maalesef ki çocuk yetiştirme evrimi yavaş ve denge bir tarihsel süreçten geçmektedir. Öztürk'e göre günümüzde hala bazı ilkel psikosınıfların çağ dışı ruhlarına sahip olan pek çok anne ve babalar kendi çocuklarına uyguladıkları yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile onları hem ilk hem de kronik istismarcıları olarak travmatize etmeye devam etmektedirler. Bu ebeveynler, her türlü şiddetin, savaşın ve çağdışılığın ilk yuvasıdır. Bir yandan çocuklarına gereken ilgi ve önemi veren anne babalar bir yandan da bu çağdışı ebeveynlerin adeta günümüz anne babalarına kuşaklararası bir geçişle sızmış çağ dışı ruhları ya da tutumları... Bu durum daha çok yenilikçi anneler ve onların umut dolu kızlarına verilen desteğin artması ile pozitif bir sürece dönüştürülebilir. Şu anda ihtiyaç duyduğumuz şey, *daha gelişmiş psikosınıfların daha az evrimleşmiş ebeveynlere çocuk yetiştirmeyi öğretmesi için bir yoldur*, bu da çocuk istismar ve ihmali sonlandırmanın ve bizi bekleyen küresel soykırımdan kaçınmak için en hızlı yoldur.^{1,2,22}

SAVAŞLARIN DİNAMİKLERİ AÇISINDAN GRUP FANTAZİLERİ VE DÖNEMLERİ

De Mause savaşların psikotarihsel dinamiklerini grup fantezileri döngüsü ile açıklar. Lloyd de Mause grup fantezilerini "yenilikçi", "bunalımlı", "manik" ve "savaş" dönemi olarak dört evrede ele alarak bu grup fantezilerinin çocuk yetiştirme stilleri ve çocukluk çağının tarihine olan güçlü etkisinin psikotarih için önem arz eden bir husus olduğunu da belirtir. Aşağıda bu dört dönem De Mause'un grup fantezileri kuramına göre ele alınacaktır.²⁷⁻³⁰

YENİLİKÇİ DÖNEM

De Mause'a göre bu dönem yeni bir psikosınıfın oluşmaya başladığı ve doğum evresinin ilk döneminde olduğu gibi olumlu gelişmelerle betimlenen bir dönemdir. Yeni buluşların, toplumsal ilerlemenin yaşandığı bu dönemler, aynı zamanda refah dönemlerini ve kadınlar ile azınlıklar için de olumlu gelişmelerin ve toplumsal kabulün yaşandığı evredir.

BUNALIMLI DÖNEM

İlk evrede yaşanan gelişmeler ve yeni psikosınıflar, bu bunalımlı dönemde daha eski psikosınıfları rahatsız etmeye başlar. Yeni toplumsal düzenlemelerden kaynaklanan refah, kaygı duymalarına ve bunun sonucu ortaya çıkan suçluluk hislerine bağlı olarak depresif belirtiler de ortaya çıkartır. Bu ruhsal çöküş durumu sonucu çocukluk çağına ait travmalar da baskın gelmeye başlar ve yavaş yavaş dünyanın kontrolünün elden çıktığı düşüncesi oluşur. Toplumsal ilerleme artık geriye doğru gitmeye başlar. Azınlık ve kadınların haklarına yönelik gelişmeler durur ve çeşitli önemli tarihsel olaylar patlak vermeye başlar.

MANİK DÖNEM

Bu dönemde ekonomik düzelme yeni endişeleri ortaya çıkarırken, tehditkâr canavarlar, cezalandırıcı anneler, bozulan saflık, intihar düşünceleri ve zararlı yabancılar ile ilgili grup fanteziler kendini göstermeye başlar. Ulus, kriz dönemine karşı manik bir savunma geliştirir ve spekülasyon yatırımlar, boş yere askeri birikimler, para ve kredi patlamaları, yabancı karşıtlığın gibi durumlar ortaya çıkar. Çocuklukta elde edilemeyen sevgi arayışı, anne dışında bir sevgi nesnesi bulunarak ona yansıtılır ve bu sevgi kaynaklarının kontrol edilmesi amaçlanır.

SAVAŞ DÖNEMİ

Bu dönemde ise herhangi bir suçluluk duygusunun ortaya çıkmayacağına emin olunan bir düşman bulunduğu, ulus gençlerini ölmek ve öldürmek üzere savaşa gönderir. Burada diğer ulusun gençleriyle çarpışarak, gençler bütün ulusun suçluluk duyguları için bir zehir konteyneri görevi görürler. Toplumsal cinsiyet açısından, savaş işe erkekliğin yenildiği ve kurtarıldığı; bununla birlikte dünyanın yeniden doğuşu ile betimlenen bir dönem başlar. Bu fedakârlık sonrası, ulus yeni bir aşamaya dönüş yapar.

Psikotarihe göre bireylerin erken çocuklukta yeterince karşılanmayan sevgi ihtiyaçları, bireyselden toplumsal tarafa doğru yer değiştirerek, toplumsal bir bağlamda ifade bulmaktadır. Yer değiştirmeler, aile yaşantısından, dini ve politik tarafa doğru gerçekleşmektedir. Kitlesel olarak sahip olunan çocukluk çağı travmalarının, sevgi eksikliğinden kaynaklanması ve bunların savaşlar gibi kitlesel şiddet olaylarının arka planını oluşturması fikri ilk başta gerçeklikten uzak da olsa, psikotarihin diğer çalışma alanlarının bilgi birikimi ile de birleştirince oldukça anlam kazanan bir konsepttir. Ve bu konsept günümüz şiddet dünyası için çözüm getirici önemli paradigmlar sunmaktadır.²⁷⁻³⁰

Şüphesiz ki benzer çocuk yetiştirme tarzları ile büyüyen çocukların, ebeveynlerinden kaynaklı olarak maruz kaldıkları travmalar da çoğu zaman birbirlerine benzerlik göstermektedir. Bu travmalardan kaynaklanan, baskılanmış arzularını ve öfkelerini dışarı vurmak, yasaklara karşı direnç göstermek ve tüm bunlara karşı kendilerini savunma ihtiyacı duymaları da grup fantezilerinin belirgin özellikleri arasında sayılabilir. Bu noktada temel amaç, travmaya ilişkin bellekte bulunan bütün izleri ve etkileri işleyerek, travma ile parçalanmış ruhsal bütünlüğü yeniden kazanmak yani entegre olmaktadır.^{1,2,27-30}

Bireylerin ortak sahip oldukları bireysel ve kendilerine sıkıntı veren duygularının yükünden kurtulmalarını sağlamak da grup fantezilerinin temel bir işlevidir. Grup fantezilerinin tamamının, belirli bir toplum içinde şekillenmesi ve o topluma özgü karakteristik niteliklere sahip olması beklenmektedir. Belirli bir zaman dilimi içerisinde, toplumsal iletişimin de yardımıyla oluşması ve herkesi kapsayan bir nevi gizli bir dil haline gelmesi gerekir. İçinde bulundukları toplumun içinde şekillenirken, o toplumun tarihinden ve geçmiş yaşantılarından da bağımsız olarak oluşmazlar. Geçmişte yaşanan tüm tarihsel olayların izi, o toplumun grup fantezilerinin içinde kendini göstermektedir.²⁷⁻³¹

Bütün toplumun içinde oluşan ve gelişen grup fantezilerinin oluşma dönemleri olduğu gibi, bir de çöküş dönemleri vardır. Bu doğrultuda, bilinçli bir şekilde olmadan, bu grup fantezilerinin yok olmasını sağlayacak grup dinamikleri ortaya çıkar. Bu şekilde, toplumsal düzen eski haline döndürülmeye çalışılır ve yeni bir döngü içine girilir. Tarihe damgasını vuran liderlerin bir toplumun çoğu tarafından sevildiği, gündemde olduğu ya da korkulduğu dönemler olduğu gibi düşüşe geçtiği dönemler de yaşanır. İdealize edilen, sevgi kaynağı haline getirilen liderden, takipçilerinin refahını sağlayamayan ve grup fantezilerinin temellerini desteklemeyen kişilere dönüşür. Eskiden gördükleri saygıyı göremezler ve sahiplenilmezler. Bu çöküş dönemleri, grupların içinde belirsizlikten kaynaklı endişe ve öfke gibi duyguların yayılmasına neden olur. Gruplar arasında ayrışmaların şiddetlendiği ve herkesin birbirini tehdit olarak görmesi bu dönemlerin özelliklerindendir. Bu noktadan sonra, grup olarak yaşanan trans hali ancak şiddetli bir tarihsel olay ile birlikte enerjisini boşaltabilir. Bu dönemde yaşanan hiçbir olayın nedeni, gerçekten var olan şeylere bağlanamaz ve genelde hepsinin temeli bir fanteziden ibarettir. Tarihsel hafıza kaybı da bu dönemler için bir kuraldır. Uluslar tekrar tekrar aynı döngünün içinden geçebilir ancak hiçbir zaman bir önceki döngüde yaşanan kayıplar hatırlanmaz ya da bu sefer de aynılarının olabile-

ceği öngörülmez. Şiddet olaylarının ortaya çıkması da kaçınılmazdır ve bu şiddet olayları her zaman kitlesel boyutta yaşanır. İnsanın içine doğup yaşadığı çevre, kendisinden çok daha eski zamanlardan itibaren değişip gelişerek bulunduğu hale gelmiştir. Bu nedenle, birey psikolojisini göz önüne alırken, önem vermemiz gereken sosyal çevrenin oluşumu görüldüğünden çok daha kompleks bir yapıya sahiptir. Psikotarih bu noktada, tarih boyunca her dönemde değişen grup dinamikleri ve davranışlarına yönelik farklı bir bakış açısı sunmakta ve insanın sosyal çevresini, grup içinde sergilediği davranışların nedenlerini anlama konusunda yardımcı olan bir alandır. Toplumsal boyuttaki şiddet olaylarının ve bunların birbirini izleyen döngüler halindeki devamının, ortak bilinçdışı öğeler, psikotarihin deyimiyle grup fantezileri ile ilişkisinin olduğu net olarak ifade edebiliriz.^{2,27-30}

SAVAŞLAR VE TERÖRİZMİN PSIKOTARİHSEL ANALİZİ VE SAVAŞLARIN YEDİ EVRESİ

Her dönemde ve her kültürde vatanın birliğini ve bütünlüğünü sağlamak adına vatan için savaşmak son derece önemli ve kutsal bir görevdir. Maalesef ki dünya artık haksız ve travmatik savaşlarla doludur. Savaşların psikotarihsel analizinde psikotarih bize son derece orijinal bakış açıları kazandırmaktadır. Savaş öncesi dönemlerde medya aracılığı ile birçok tehlikeli kadın imgesi düşman tarafa yansıtılır. Hatta perseküte olunan ülkelerin liderleri kadınsı figürlere (kötü anne imajı) dönüştürülerek basına yansıtılır. Bununla ilgili tüm dünya basında karikatür, film afişleri ve diğer görsel örnekleri mevcuttur. Psikotarih “ana” (anne) ile “anavatan” arasındaki sembolik ilişkileri de bu yönde analiz eder. Her toplumdaki ve her dönemdeki annelerin “100 tane oğlum olsa da hepsi bu uğurda ölse” gibi cümleleri vardır. Anavatan da bir ana gibi oğullarını savaşa gönderir. Yani kendi anavatanı, askerlerini uğruna ölmeleri için savaşa gönderir. Savaş dönemleri öncesinde katil anavatan imgesi ikiye bölünür: İyi anavatan uğruna “öldüğümüz”, kötü anavatan ise uğruna “öldürdüğümüzdür.” Kendi anavatanı askerlerini uğruna ölmeleri için savaşa gönderir. Son derece üzücüdür ki düşman tarafın kadınlarına tecavüz eder ve öldürürler. Askerler anavatan için ölmekten onur duyduklarını belirtirler. Burada genelde ana rahmine dönme, gömülme gibi benzetmeler yapılır. Ölümü anne kucığında bir bebeğin uykuya dalması olarak görürler. Tarihte geriye doğru gidildikçe yapılan savaşlar daha çok saldırgan, kanla beslenen, yutup yok etme ile temsil edilen savaş tanrıçaları adına yapılmış olduğu görülür. Kendi çocuklarını katleden, eziyet eden kadın figürleri ön-

plandadır. Psikotarihe göre bu kadın figürleri temelini eski çağlarda çocuklarını öldüren, katleden ve onlara eziyet eden annelerden alır.²⁸⁻³¹

Anavatanı olmayan teröristlerin anneleri ise anavatan için savaşmayan askerlerin annelerinin yerine geçerek gerçek anne rolünü üstlenir. Canlı bombaların ve terörizmin yaygın olduğu coğrafyalarda genelde kadın çok az değer görür. Çocukluk çağı travmalarının etkisinin döngü olarak burada devam ettiği burada görülebilir. Bu süreç tarihte kız çocuk doğduğunda değer görmediği için öldürülmesine kadar geri gider. Fransa'da eski dönemlerde hainler, katil kadın özgürlük heykeli önünde giyotinle idam edilirdi ve giyotin kana susamış bir kadın olarak tasvir edilirdi.

Çogu savaşta düşman tarafın kadınlarına tecavüz edilir ve bu kadınlar (kötü/istismarcı anne imajını yok etme) öldürülürler. Askerler ise, anavatanları için ölmekten onur duyduklarını belirtirler. Savaşlar sadece erkeklerin arasında yaşanır gibi düşünülür. Savaşları başlatanlar komutanlar liderler ve asker olmak üzere genelde erkeklerdir. Ancak savaşlarda erkeklerle göre 1/10 oranında en çok kadınlar ve çocuklar ölür. Savaşa dahil olan liderler ve askerler çoğunlukla erkek olmasına rağmen savaşa karşı çıkanlar genelde kadınlardır. Kadınlar şiddete daha çok maruz kalır. Peki feminist bakış açısının da öngördüğü üzere; şiddet ve militarizm bu kadar ataerkil temelli neden uğruna savaşılacak şey anavatan? Çünkü psikotarihe göre katil anne grup fantezisine sahip olanlar çoğunlukla erkeklerdir. İstismar ve ihmale erkeklerin tepkileri şiddet odaklı (dışsallaştırılan, dürtüsel) olurken kadınlarda ise daha dissosiyatif ve içselleştirilen tepkiler (geri çekilme, depresyon, savunmasızlık, bağımlılık) şeklindedir. Daha önce ifade edildiği üzere sosyal alterlerin birleşmesiyle meydana gelen grupların günah keçisi yaratma süreçlerinde, istismarcı bireylerin negatif olarak "iç tarihine" gömdüğü kendi travmatik çocukluğunu bilinç dışı yok etme çabası, bütün 'kötü' diye algıladığı travmatize çocuklara hatta onların annelerine karşı yönelir. İçlerindeki öfke ve şiddet, alay ve dışlamadan başlayarak onları belli belirsiz nedenlerle sivil hayatta linç etmelerinden savaşlarda bu çocukları anneleriyle birlikte (onu korumayan ya da istismar eden kendi anne imajının yansıtılması) kitleler halinde öldürülmeleri ya da kurban etmelerine kadar genişler. Terör olaylarında genellikle beyin yıkama tekniklerinin kullanıldığı bilirse de yine bu olayların dinamiklerinde benzer süreçlerin işlediği tahmin edilmektedir.^{14,29,30}

Teröristlerin anneleri, daha önce ifade edildiği üzere anavatan için savaşmayan askerlerin annelerinin yerine geçerek gerçek anne rolünü üstlenir. Oğullarını canlı bomba olmak üzere gönderirler. Daha küçükten hangisinin ölece-

ğini hangisinin yaşlanınca kendisine bakacağını anne belirler. Canlı bombaların ve terörizmin yaygın olduğu coğrafyalarda genelde kadın çok az değer görür. Çocukluk çağı travmalarının etkisinin döngü olarak devam ettiği burada görülebilir. Tarihte geriye doğru gidildikçe yapılan savaşlar daha çok saldırgan, kanla beslenen, yutup yok etme ile temsil edilen savaş tanrıçaları adına yapılmış olduğu görülür. Tarihte kendi çocuklarını katleden, eziyet eden kadın figürleri ön plandadır. Askerlerin kanından beslenen tanrıça figürleri çoktur: Athena-Yunan; Freja-Norse Mitolojisi; Coatlique-Aztek: tüm bedeni ağızlardan oluşur). O dönemlerde güneşin her sabah doğması için insan kanıyla beslenmesi gerektiği inanışı vardı. Azteklerde, adaklar tanrıçalara yapılırdı (özellikle Toprak Ana Tanrıçası Teteoinnan). Her sene bir Aztekli kadın kurban edilip derisi yüzülürdü ki güçlerini kazanıp tanrıça olabilsin diye. Ordu her yıl mutlaka tanrıça için savaşa giderdi. Gerekirse kendi içlerinde ikiye bölünür ve «çiçek savaşı» adı verilen savaşlarda birbiriyle savaşarlardı. Aztek anneleri çocuklarına karşı çok acımasızdı (eziyet etme, öldürme vb.). Aztek kadınları ortadoğu coğrafyasından daha fazla şiddete maruz kalıyorlardı. Çocuklar ailelerinin kardeşlerini öldürürken ve toplumun önce gelenlerini çocukları yerken izliyorlardı. Erkek çocuklar savaşçı olma yaşına geldiğinde bu yönde istismar ediliyorlardı. Yeterince savaşçı olmadıkları düşünülürse ebeveynleri tarafından öldürülüyorlardı. Azteklerde çıkartılan savaşlarla annelerden intikam alma içgüdüğü hakimdi. Savaşlar ekonomik sebeplerden çıkartılmış gibi gözükür ama aslında kökenleri hep farklıdır. Savaşlar, ülkelerin kendini sabote etme şeklidir. İki asırdır Avrupa'da çıkan hiçbir büyük savaş depresyon dönemlerinde çıkmamıştır. Savaşlar genellikle ekonomik olarak yükselişte olunan dönemlerde çıkarlar. Ekonomik yükselişe geçildiğinde savaş çıkartılıp bunu geriye çevirme çok fazla rastlanmıştır. Psikotarihe göre aşağıda ifade edileceği üzere savaşların yedi evresi bulunmaktadır:²⁹⁻³¹

1. ÖZGÜRLÜK (FREEDOM)

Devletler, şiddete başvurmadan önce diğer devletlerle olan anlaşmazlıklarını halleder; artan işbirliği ve ticaret daha fazla ekonomik ilerleme üretir. Aile etkileşimindeki iyileştirmeler, daha erken, daha önceki dönemlerde psikosınıfların korkusu olan güçlü kaynaklar haline gelir. Kadınlar boşanma ve oy kullanma haklarını kullandıkça ve kızlar daha fazla eğitim almaya ve daha fazla iş bulmaya başladıkça bu yeni özgürlükler eski nesli (genellikle erkekler; kısmen kadınlar) rahatsız eder ve kadın özgürlüklerini geri çevirmek veya sınırlandırmak için gerici girişimler başlar. Ülkelerin ekonomik büyüme grafiklerine bakıldığında, büyük savaşların refah dönemlerini ne kadar yakından

takip ettiğinin resmi net olarak ortaya çıkmaktadır. 19. yüzyılın son yarısında yaşanan yüzde 5'in üstünde ekonomik büyüme, 20. yüzyılda çıkan iki büyük dünya savaşının temel nedeniydi.

2. KORKU (FEAR)

Bu dönemin psikolojik dinamikleri anneleri tarafından önemsenmemiş çocuklar; dissosiyasyon edilmiş anne alteri ve yalnız bireyler tarafından belirlenir. Almanya'da, Weimar döneminde "otoriteye hiç saygı duyulmamış" ve "umutsuzluk" hissi topluma hakim olmaya başlamıştır. Bu nedenle Naziler için daha fazla oy vermişlerdir. Yaşanan süreç tüm bunlara rağmen aslında artan ekonomik refah ve özgürlükler dönemi olarak kayıtlara geçmiştir. Çoğu savaş teorisi, bu toplumsal stres durumlarının, savaşları tetiklediğini belirtir; yalnızca De Mause'un psikohistorik teorisi paylaşılan korkuları yeni özgürlüklere ve bireyselleşmelere bağlar. Topluma hakim olan katil anne grup fantezisi, erken çocukluktaki ana korkulara esasen "geri döndürür": Savaş dönemleri öncesi paranoid grup fantazileri ile doludur: Irak savaşı öncesi "Saddam'ın kitle imha silahı var" ya da fransız devrimi öncesi "büyük korku" dönemi gibi. Hiçbir dayanağı olmayan kıyamet senaryoları üretilir. A.B.D. tarihin her kısmında ekonomik olarak en büyük güçlerden biriydi ama başkanlarının çoğunda paranoid fanteziler bulunmaktaydı.

3. BÖLÜNME (FISSION)

Bir önceki evrede ortaya çıkan korkulu grup fantezilerinin sonucu, anavatan "İyi Anavatan" ve "Kötü Anavatan" olarak bölünür ve dünya "biz" ve "onlar" olarak ikiye bölünür. "kirli, pis" olarak görülen "grup dışı" olarak idealleştirilen bir "grup" tanımlanır. Bu ayrışmadan sonra kendi gruplarını korumak için diğerlerine karşı şiddet içerikli hareketler baş gösterir ve destekçiler edinilmeye çalışılır. Eğer bu ayrışma tek bir devlet içinde gerçekleşirse soykırımlar ya da iç savaş meydana gelir. Bu bölünme sürecinde her türlü rasyonelleştirme, içindeki insanlar için mantıklıdır. Grup içi, çocukluğun görkemli fantezilerini depoladığınız bir yerdir, devlet, ulus veya bir bölgedir; travmalarınızı tekrar deneyimleyebileceğiniz bir alandır. Grup dışı ise, çocukluğa dair bütün korkuların ve fantezilerin projekte edildiği; yansıtıldığı kesimdir: "Gruplar bizi yutacak.", Bizi kuşatmak istiyorlar.", "Bize "hakim olma ihtiyacı olan canavarlar" ve bunun gibi. Kötüye kullanılmış ve ihmal edilen çocukların, klinik açıdan sorunlarını dışsallaştırmaya özellikle yatkın oldukları bulunmuştur. Çocukken sürekli sevgi alan ve bireyselleşmesine izin verilen çocuklar grup içi ve grup dışı ayrıştırmaya ihtiyaç

duymaz. Ayrıştırılan gruplar, kendilerini temizlenmiş olarak görürler. Ve gücü elinde tutan taraf değiştiğinde aynı durum tersi olarak yaşanır.

4. BİRLEŞME (FUSION)

Savaş liderlerinin gücü kendilerinden değil, katil anavatan grup fantezisinden gelir. Hitler ruhen ve bedenen zayıf bir insandı, ancak Mutterland ile kaynaştığı için Almanlar tarafından sevilirdi. Money-Kyrle: bir Hitler mitingini şöyle anlatıyor: *"İnsanlar yavaş yavaş bireyselliklerini kaybetmiş görünüyorlardı ve aslında çok da zeki olmayan ama ruhsal olarak da dengesiz olduğu için her şeyi yapma ihtimali olan son derece güçlü bir canavarla kaynaşmış gibiydiler."* Savaşlarda halklar ve savaş liderleri arasındaki bu kaynaşma sürecinde filizlenir. "Tehlikede" olan anavatanı kurtaracak bir kahraman misyonu üstlenir. Savaş liderleri aynı eski kabile şamanlarının yaptığı kötü ruhlardan arındırma ritüelleri gibi anavatanı kötülöklere karşı koruma davranışlarında bulunur. Bu korku dolu grup fantezilerini devam ettirmeyen ve içselleştirmeyen liderler halk tarafından reddedilir. Savaş liderlerinin halkı arasında da gruplar oluşur ve grup fantezilerini en çok içselleştirenler «blind trust» adı verilen durum ile en büyük destekçiler olurlar. Geri kalanı hain ilan ederler. Savaş liderlerinin çoğu ebeveynleri tarafından terkedilen çocuklardır. Genel popülasyonda çocukların terk edilme oranı %2 iken, liderler arasında bu oran 2/3'tür.

5. KIRILMA (FRACTION)

İyi ve kötü olarak ayrıştıktan sonra, iyi tarafın tekrar sevgi kaynağına ulaşabilmesi için kötü tarafın ölmesi gerekir. Şiddet eylemleri burada başlar. Almanya'da gaz odalarında anavatanın iyiliğine göre yarasız ve zararlı olanların gaz odalarında öldürülmesi gibi. Ne yazık ki, ayrılan gruplarda kötü tarafın elimine edilmesiyle bu süreç sonlanmaz. Ulusal büyüme ve ilerleme devam ettiği için anavatan, kötü benlikten nefret etmeye devam eder, barışçıl azınlıklar ile komşular giderek daha fazla tehditkar gibi görünür ve bu süreç ilerlemeye devam eder. Almanya'nın Hitler döneminde kendi düşüncelerine göre kendi içindeki "engellileri", Yahudileri öldürdükten sonra Rusya'ya saldırması gibi. Çünkü büyüyen Rusya onlar için farazi yeni bir düşman olarak algılanmaktaydı.

6. SAHTE PROVOKASYON (FAKED PROVOCATION)

Kötü benliğin ve düşmana projekte edilen fantezilerin istikrarlı bir şekilde büyümesi nedeniyle, bir savaş liderinin, savaşa istekli bir komşu bulmak ve bunu halka kabul ettirip savaş başlatmak için bir "Sahte Provokasyon" yarat-

ması temel görevidir. Bu aşamaya kadar halkın büyük bir çoğunluğu zaten bir trans haline büründüğü için, liderlerin yalanlarına inanacak ve bu provokasyonlar işe yarayacaktır. Örnekler: Bush zamanı Irak’a saldırmadan önce, aslında ortadoğuda çocuk eğitimi konusunda en avantajlı yerlerden biri olmasına rağmen Saddam’ı çocuk katili olarak lanse etmek.

7. SAVAŞ (FIGHT)

İlk altı evrende savaşa geçiş süreci tamamlandığında, uluslar öldürmek ve ölmek için kurban etme odaklı savaş ritüellerine başlarlar. Hem güven hem de empati yok olur. Her iki taraftaki savaşçılar şiddet yanlısı alterlerine geçiş yapar ve katil anavatanlarıyla tamamen kaynaşırlar. Kahramanlar sonuç olarak anavatan için ölecek ya da öldüreceklerdir.

MİLLETLERİN GERÇEK ZENGİNLİĞİNE YATIRIM YAPARAK ÇOCUK İSTİSMARI VE SAVAŞLARI SONLANDIRMAK

Bir çocuk hekimi ve psikotarihçi olan Robert McFarland, çocuk istismarını savaş ve sosyal şiddete bağlayan en erken psikotarihsel çalışmaların yayınlanmasından bu yana, yeni bir kurum olan “Toplumsal Ebeveynlik Merkezleri” ile toplumda çocuk istismarının sona erdirilmesinin mümkün olabileceği sonucuna vardı. Amerika’nın Colorado eyaletinin Boulder şehrinde ulaşılması mümkün olan her bölgedeki anne ve babalara her yeni doğan bebeğe “iyi ebeveynlik” stilleri öğretilirdi. McFarland için tüm dünyanın iyi bir ebeveynliğe bağlı olduğu, ebeveynlerin ise okullarda ya da dünyanın herhangi bir yerinde asla öğretilmeyen tek konu olmasını ironik bulmaktadır. McFarland, birkaç Boulder ilçesinde Ebeveynlik Yeri’ni yirmi yılı aşkın bir süreçte işletmiştir. Bu bölgede doğmuş olan her bebeği ziyaret etmiş ve tüm anne ve babalara büyük destek vererek “ebeveynlik tartışma grupları” ve “bebek masajı kursları” düzenleyerek bekar anneleri desteklemeyi, onlara nasıl dövmeden çocuklarını yetiştireceklerini ve çocuklarının bağımsızlıklarını nasıl destekleyeceklerini göstermeyi hedeflemiştir. Ebeveynlerin yarısından fazlası, ebeveynlik talimatları için evlerinde haftalık olarak ziyaret edilmeyi tercih etmişlerdir. Yeni bir anne ya da baba bebeklerini reddetmek ve istismar etmek istemediğinden, McFarland’ın bulduğu şey, istismar ve ihmalinin altında yatan korku ve umutsuzluk duygularının yerini yardım ve umudun alması için izin vermesiydi. Bu süreçten sonra hastane kayıtları ve polis raporları çocuk istismarı raporlarında gerçek bir azalma gözlemlenmiştir.^{2,22}

Şaşırtıcı olan şey, McFarland’ın Ebeveynlik Merkezleri maliyetlerinin, istismarın topluma yol açtığı maliyet-

ten daha az olmasıdır. Merkezler için ayrılan küçük bütçenin, daha sonraki sosyal hizmet ve suç davranışlarının topluma maliyetine karşılık gelmesi, beklenmedik bir bulgu değildir. Çünkü Amerika Birleşik Devletlerindeki sosyologlar, suçu kariyeri yapan, uyuşturucu kullanan ve okulu terk eden tek bir gencin topluma maliyeti 1.7 ile 2.3 milyon dolar arasında olduğunu ifade etmektedirler. Dünyada trilyonlarca dolar harcayarak savaş için hazırlanmak ve hapishaneler için ilave trilyonlar harcamak yerine bu maliyetin sadece küçük bir kısmını yeryüzündeki her toplulukta “Ebeveynlik Merkezleri” kurmak için harcamak insanlığa büyük bir kazanç sağlayacaktır.²²

Sadece çocukluk çağı travmalarını sona erdirmek ve bütün çocuklarımızı sevgi ve saygı çerçevesinde yetiştirmek için dünya çapında geniş bir programa başlayarak, olası küresel soykırımın önüne geçebiliriz. Sadece empatik ebeveynlik yoluyla ayrışmayı en aza indirgeyerek, şimdi elimizde bulunan kendimizi tahrip edici gücümüzden kaçınıyor olabiliriz. Bu yeni bir psikoloji bilimi olan psikotarihin en önemli bulgusudur. Ebeveynler için ücretsiz evrensel eğitim merkezleri radikal bir kavram olabilir, ancak ilk kez çocuklar için ücretsiz evrensel okullar fikri de bir o kadar radikaldir. Uzun ve şiddet dolu tarihimizde dünyamızı ilk kez güvenli hale getirmek için görevimiz açık ve kaynaklarımız yeterlidir. Şimdi tek gereken, başlama isteğidir.^{2,22}

İster savaş, ister devrim, ister ekonomik bunalım olsun, yaşanan tüm bu vahşetin tamamıyla çocuk istismarının bir sonucu olduğunu görmekteyiz. Çocukluk çağı travmalarını savaş gibi daha kabul edilebilir bir şiddete bağlama eğilimi, savaşların neden patlak verdiğini güçlü bir şekilde açıklamaktadır. Bu eğilim devam ettiği sürece daha çok savaşa maruz kalacağımızı tahmin edebiliriz. Psikotarih dergisinde, kişinin çocukluk travmaları ne kadar şiddetli ise, askeri birlikler içinde yer alma ihtimalinin de o kadar yüksek olduğu söylenmiştir. İnsanoğlu birlikte şiddetsiz bir yaşam sürmeyi başarabilirse, bütün ihtiyaçlarını karşılayabilir.^{2,29,30}

Eğer bugün çocuk yetiştirmenin gelişimine katkıda bulunmazsak, hem insan hem de maddesel kaynaklarımızın tahrip edilmesine mahkûm olacağız. Pek çok bilim insanının ifade ettiği gibi “travma ve şiddet davranışları hep yinelenmeyi talep eder”. Daha fazla polis, daha fazla hapishane ve terapist ile çözüm aramak bizi amacımıza ulaştırmaz ve sonu gelmez bir onarım mücadelesine sürükler. Bundan sonra yapacağımız şey, çocuklara yardım için tamamen yeni bir uzmanlık alanı yaratıp, dünya üzerinde doğan tüm çocuklara ulaşmak, anne babaların çocuklarına sevgi ve bağımsızlık vermelerini sağlamak olmalıdır. Ailelere yönelik bir yardım hareketi bazı bölgelerde başladı-

ğından yukarıdaki satırlarda bahsetmiştim. “Çocukluğun Değişimi” ismiyle (Changing Childhood), yürütülen bu hareketin başarıları bir çok ülkeye model oluşturabilir. Colorado’daki bu aile merkezince organize edilen paraprofesyonellerce (uzman yardımcılar) yapılan aile eğitimleri ve ev ziyaretlerinden sonra, yapılan takip çalışmaları, azalan polis ve hastane kayıtları, cinsel istismarın azaldığını göstermiştir. Bütün bu başarılar, gönüllü çalışmalarla ve küçük yatırımlarla gerçekleşmiştir ve bu gönüllü çalışmalarla her yıl cinsel istismar ve sosyal şiddet sonucunda harcanan trilyonlarca dolarlık bir maliyetin önlenmesini sağlayabilir.^{1,2,10}

Geçen yüzyıl Amerika’da buna benzer evrensel bir eğitim hareketi başlatılmış, ancak yetkililer bunun için milyonlarca öğretmene ihtiyaç olduğunu, bunu sağlayamayacaklarını söyleyerek bu harekete karşı çıkmışlardır. Evet, ailelere çocuk eğitimini öğretmek ve şiddetten uzak bireyler yetiştirmek için milyonlarca eğitimciye ihtiyacımız olacaktır. Aileleri eğitmek işimizin ancak yarısıdır. Kalan en önemli yarısı ise eğitimi geçmişin izinden kurtarmak, çocuklarımızı güçlendirerek sahip oldukları sevmeye ve çalışma potansiyellerinin farkına varmalarını sağlamak olacaktır. Çocukluğu değiştirmek toplumsal bir görevdir ve başarılı da olmaktadır. Son derece önemli bulduğum De Mause’un sorularını burada iletmek istiyorum: “Büyük orduları, hapishaneleri, ruhsal bunalımlı bireyleri sonsuza kadar görmek istiyor muyuz? Yetişen her nesil çocuklarına ihmal ve istismar ile mi yaklaşacak? Bu çocuklar kendi toplumlarına yük olup, sonraki nesillerin şiddet uygulayıcıları mı olacak? Ebeveynlikteki köklü değişiklikleri sağlamanın, beraberinde sosyal ve siyasal değişimleri de sağlayacağına neden inanmayalım? Eğer savaşlar, toplumsal şiddet, refah önündeki ekonomik yıkımlar, çocukluk travmalarının inti-

kam ritüelleri ise, bu ritüellerin kaynağını nasıl ortadan kaldırabiliriz? İhmal ve istismar başka nasıl bitebilir? Ulusların, gelecek nesillerimizin refahını nasıl artırabiliriz? Sevgi ve kahkaha dünyasını başka nasıl elde edebiliriz?” Bu iş psikotarihin işi, bu iş bizim işimiz, bu iş hepimizin işi...^{1,2,4}

Yaklaşık yirmi beş yıldır çocukluk çağı travmalarını tedavi eden, bu alanla ilgili önleme politikaları ve özgün tedavi modelleri geliştiren, dissosiyasyonla ilgili uluslararası düzeylerdeki eğitimler veren ve kuşaklararası travma geçişi temelli yüksek lisans ve doktora tez danışmanlıkları yapan bir psikotraumatolog olarak psikotarihin klinik psikoloji, psikiyatri ve topluma sağduyulu, sistematik ve kronolojik bir rehberlik yaptığını ifade edebilirim. “Psikotarih” dersinin travma ve savaşları önleme politikaları adına tıpkı “psikotraumatoloji” ve “dissosiyatif bozukluklar” dersleri gibi bütün lisans ve lisans üstü eğitimlerde yer alması günümüzde bir gereklilik olmuştur. Kanaatimce psikotarih alanında hem çocukluk çağı travmalarını hem de savaş ve terör olaylarını önleyebilmek adına en önemli görev erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının bireyin yetişkinliğindeki uzun dönem negatif ruhsal etkilerini saptayabilen ve dissosiyatif bozukluğu olan bireyleri en kısa sürede tedavi edebilen biz dissoanalistlere düşmektedir. Tarihi, özellikle yeni bir psikoloji bilimi olan psikotarihi, geleneği ve bilimi bilerek, ülkemizi ve insanlarını severek, iyi durum tespiti yaparak, krizlere hızla ve etkin çözüm önerileri getirerek, sevgilerimize ve ön tahminlerimize güvenerek, yaraları sararak, yeni yaralar açmayarak, çocuklarımıza iyi bir gelecek sunarak, şiddetten uzak çocuk yetiştirme stilleri kullanarak, üretmek, inanarak ve geniş zamanlı muhakememizi en üst seviyede kullanarak bu en önemli görevde bir dünya insanı olarak gönülden yer almalıyız.

KAYNAKLAR

- Öztürk E. Psikotarih Açısından Çocuk Yetiştirme Tarzları ve Çocuk İstismarı. Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine-Special Topics 2016; 2(3), 24-34.
- DeMause L. Foundations of psychohistory. Creative Roots Pub; 1982.
- Öztürk E. Travma ve Dissosiyasyon: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunun Psikoterapisi ve Aile Dinamikleri. Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul: 2017.
- Öztürk E. Psikotarih Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon, Celbiş O, editör. Turaz Akademi 2018. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2018, s. 92-106.
- Derin G, Öztürk E. Psikotarih Temelli Çocuk Yetiştirme Stilllerinin Kuşaklararası Travma Geçiş Açısından İncelenmesi, Celbiş O, editör. Turaz Akademi 2018. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2018, s.16-29.
- Erikson EH. Childhood and Society. WW Norton & Company; 1993.
- Öztürk E, Şar V. Formation and functions of alter personalities in dissociative disorder: A theoretical and Clinical Elaboration. J Psychol Clin Psychiatry 2016; 6(6):77.
- Öztürk E, Çalıcı C. Modern Toplumda Kimlik, “Siber Dissosiyasyon” ve “Siber Alter”: Teorik ve Klinik Bir Yaklaşım. Öztürk E, editör. Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018. p.39-47.
- Janet P. The major symptoms of hysteria. Classics of Psychiatry & Behavioral Sciences Library, Division of Gryphon Editions; 1907.
- DeMause L. The history of child abuse. J Psychohistory 1998; 25:216-36.
- DeMause L. The evolution of the psyche and society. The Journal of psychohistory 2002. p.381-432.
- Öztürk E. Travma Merkezli Aliyans Model Terapi: Dissosiyatif Kimlik Bozukluğunun Psikoterapisi. Öztürk E, editör. Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018. p.31-8.

13. Herman JL. Travma ve iyileşme. Şiddetin sonuçları, ev içi istismardan siyasi teröre. (Çev. T Tosun), İkinci Baskı. İstanbul. Literatür Yayınları; 2011. s.91-5.
14. DeMause L. The Social Alter. In Speech given to the Eighteenth Annual Convention of the International Psychohistorical Association, New York; 1995.
15. Masson JM. Final analysis: The making and unmaking of a psychoanalyst. Untreed Reads; 2013.
16. DeMause L. The Emotional Life of Nations. Karnac Books; 2002.
17. DeMause L. On writing childhood history. JPsychohistory 1988; 16:135-71.
18. DeMause L. The Psychogenic Theory of History. The Journal of Psychohistory 1997.
19. DeMause L. Childhood and cultural evolution. J Psychohistory 1999; 26(3):642-723.
20. DeMause L. The Fetal Origins of History. The Journal of Psychohistory 1981.
21. Bloom SL. An Elephant in The Room: The Impact of Traumatic Stress On Individuals And Groups. The Trauma Controversy: Philosophical and Interdisciplinary Dialogues; 2009. p.143-68.
22. McFarland RB, Fanton J. Moving towards utopia: prevention of child abuse. The Journal of Psychohistory. 1997; 24(4):320.
23. Durkheim E. Incest: The nature and origin of the taboo. L. Stuart; 1963.
24. Beisel D. Teaching Psychohistory. The Journal of Psychohistory. 1998; 25(4).
25. Özdemir O. Psikiyatride Tanıya Yardımcı Bir Araç: Sezgi. Düşünen Adam 2012; 25(3): 283.
26. Öktem Ü. Descartes, Kant, Bergson ve Husserl'de Sezgi. DTCF Dergisi. 2017;40:1-2.
27. DeMause L. Historical group-fantasies. J Psychohistory. 1979;7(1):1-70.
28. Türel Fİ, Öztürk E, Çalıcı C. Psikotarih Açısından Toplumsal Şiddet Olaylarının Grup Dinamikleri ve Psikolojisi. Celbiş O, editör. Turaz Akademi 2018. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2018 s. 34-46.
29. Everett M. Faked Provocations: Symbolic Traumas as a Pretext for War. The Journal of Psychohistory. 2008; 35(4): p.366.
30. Zur O. The psychohistory of warfare: The co-evolution of culture, psyche and enemy. Journal of Peace Research. 1987; 24(2):125-34.
31. Türel Fİ, Öztürk E, Çalıcı C. Bireyden Topluma Travma ve Şiddet: Bireysel ve Toplumsal Şiddet Olaylarına Psikotarihsel Bir Yaklaşım. Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 2018;3(3):3-10.